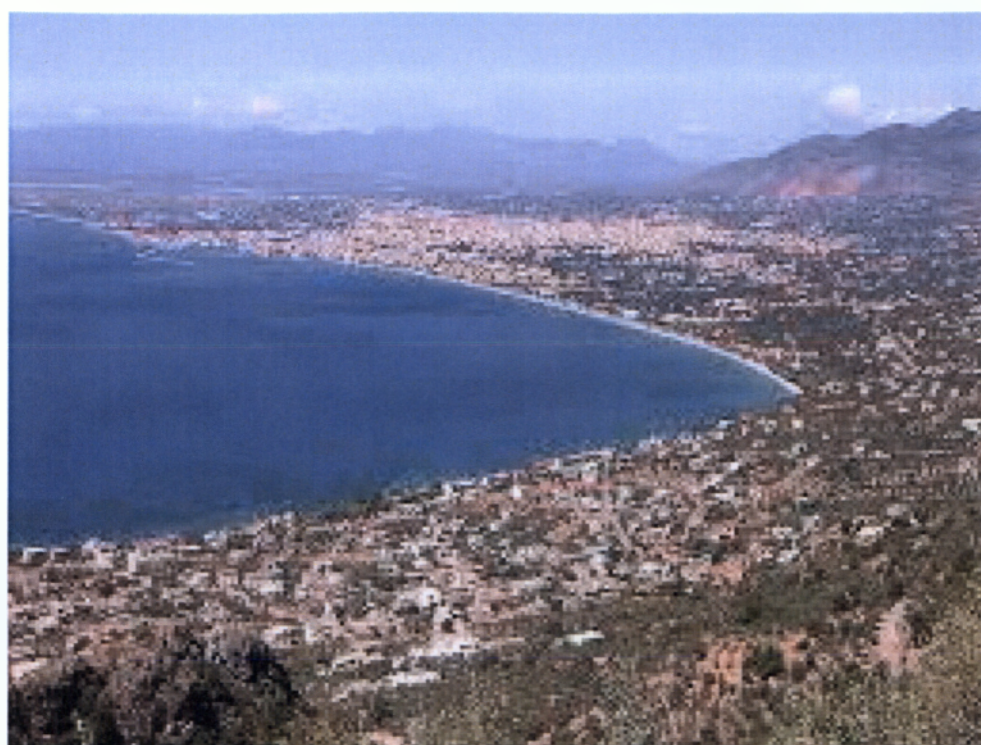

« ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ»

ΕΠΙΒΛΕΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	6
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6
1.1 ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6
1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	8
1.3 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Ή ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	9
1.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	13
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	13
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	13
2.2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	15
2.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	15
2.3 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ / ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο **24**

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ **24**

3.1 ΕΝΝΟΙΑ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ / ΑΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΑΣΜΟΥ 24

3.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 25

3.2.1 ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ / ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 26

3.2.2 ΘΟΥΡΙΑ – ΑΡΗΣ – ΑΡΦΑΡΑ 27

3.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΡΑΧΗΣ 28

3.3.1 ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ 31

3.3.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ 32

3.3.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ 33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο **39**

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ **39**

4.1 ΣΧΕΔΙΟ 1905 – ΠΡΟΤΑΣΗ Ε.Μ.Π. 1971 39

4.2 ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΛΗΣ 40

4.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 41

4.4 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΑΠΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	45
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	45
5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	45
5.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	45
5.3 ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	49
Η ΕΡΕΥΝΑ	49
6.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	49
6.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο	52
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	55

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ποιότητα ζωής στην εποχή μας είναι απαίτηση όλων των ανθρώπων που ζουν σε αστικά κέντρα. Για την σωστή ανάπτυξη του αστικού περιβάλλοντος απαιτούνται ενέργειες βάση χρονοδιαγραμμάτων και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε πόλης. Για την ορθότητα και την εκπλήρωση των ενεργειών αυτών συμβάλλουν και οι πολίτες καθώς και όλοι οι κοινωνικοί εταίροι. Άλλωστε η προστασία του περιβάλλοντος και η βιώσιμη ανάπτυξη είναι έννοιες συμπληρωματικές αν όχι ταυτόσημες.

Η παρούσα εργασία περιγράφει τις αναπτυξιακές δράσεις που έχουν υλοποιηθεί σε υποβαθμισμένες περιοχές του Δήμου Καλαμάτας. Συγκεκριμένα περιγράφεται αναλυτικά η ολοκληρωμένη αναπτυξιακή παρέμβαση στην περιοχή της Ράχης.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να αναφερθούν οι έννοιες της ανάπτυξης και του αστικού μαρασμού σε συγκεκριμένες περιοχές καθώς και να αναλυθούν οι δράσεις του Δήμου Καλαμάτας με σκοπό την αναβάθμισή τους.

Η εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται οι έννοιες που ταυτίζονται με την τοπική ανάπτυξη, όπως αειφόρος ανάπτυξη, οικονομική ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη, και τοπική ανάπτυξη. Γίνεται επίσης η ιστορική αναδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στο ιστορικό προσπάθειας σχεδιασμού της ανάπτυξης της Καλαμάτας. Επίσης αναφέρεται η ιστορική αναδρομή της πολεοδομικής συγκρότησης της Καλαμάτας.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην έννοια των υποβαθμισμένων περιοχών. Περιγράφεται η τωρινή κατάστασή τους, όπως επίσης και η έννοια του αστικού μαρασμού. Τέλος αναλύεται η περίπτωση της περιοχής της Ράχης και η προσπάθεια αναβάθμισής της από τον Δήμο.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στον Δήμο Καλαμάτας. Αναφέρεται ο πληθυσμός, η ανεργία και η απασχόληση που υπάρχει στον Δήμο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται ο στρατηγικός σχεδιασμός του Δήμου, καθώς και το επιχειρησιακό του πρόγραμμα.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε με μορφή συνέντευξης σε υπαλλήλους του Δήμου Καλαμάτας όσων αφορά την άποψή τους σχετικά με την αναβάθμιση των συγκεκριμένων περιοχών και την γνωστοποίηση αυτής.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στην προσπάθεια να προσδιοριστούν το περιεχόμενο και οι προϋποθέσεις μιας στρατηγικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο διατυπώνονται έννοιες, που η κάθε μια απ' αυτές τονίζει κάποιες από τις πτυχές του φαινομένου καθώς επίσης παρατηρείται ότι οι έννοιες αυτές σχετίζονται και ερμηνεύουν την τοπική ανάπτυξη¹. Έτσι έχουν αναφερθεί και αναπτυχθεί έννοιες όπως της τοπικής ανάπτυξης, της βιώσιμης ανάπτυξης, της οικονομικής ανάπτυξης, της ενδογενούς ανάπτυξης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.1 Τοπική ανάπτυξη και Ενδογενής Ανάπτυξη

Η τοπική ανάπτυξη¹ είναι η διαδικασία με την οποία επιδιώκεται η προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων, στις οποίες ένας τόπος παρουσιάζει πλεονεκτήματα, όπως και η εκμετάλλευση και αξιοποίηση όλων των πλουτοπαραγωγικών πηγών του. Έτσι, επιδιώκεται η ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων της ευρύτερης περιφέρειας με τη συγκέντρωση του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων σε ένα ορισμένο αστικό κέντρο. Σκοποί της ολοκληρωμένης ανάπτυξης είναι:

α) η προώθηση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής δεν προωθούνται επαρκώς από τον κεντρικό προγραμματισμό, β) η εξάλειψη των δυαδικών φαινομένων και των επιπτώσεων των περιόδων κρίσης, γ) η ενεργοποίηση του πληθυσμού στην αναπτυξιακή προσπάθεια και δ) η ενδογενής ανάπτυξη. Μάλιστα η τοπική ανάπτυξη εξαρτάται και απ' το πώς οι Τοπικές Διοικήσεις ή Οργανισμοί ενεργοποιούν και

---

¹ Χριστοφάκης Μ (2004), Τοπική Ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά κέντρα Ανάπτυξης, Τόπος, Τεύχος 22-23 σελ. 121-133

διατηρούν την επιχειρηματική δραστηριότητα και απασχόληση. Ο βασικός στόχος της Τοπικής Οικονομικής ανάπτυξης είναι να δημιουργήσει τοπικές ευκαιρίες απασχόλησης σε τομείς που συντελούν στη βελτίωση της τοπικής κοινότητας χρησιμοποιώντας το υπάρχον ανθρώπινο, φυσικό και θεσμικό.

Με τον όρο «ενδογενής ανάπτυξη»² νοείται η διαδικασία ανάπτυξης μιας χωρικής οντότητας, η οποία ενεργοποιεί με δική της πρωτοβουλία τους πόρους (ανθρώπινο δυναμικό, κεφάλαιο, φυσικοί πόροι) τους οποίους διαθέτει, αποκλείοντας όλους, ή τουλάχιστον ορισμένους από τους εξωτερικούς παράγοντες, που θέτουν φραγμούς στην δική της ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει το βιβλίο του Κου Παλακωνστανίδη, (Στρατηγική Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης) ο θεωρητικός John Friedmann του UCLA διαχωρίζει τις συχνά αναφερόμενες ως ταυτόσημες έννοιες της «αυτοδύναμης ανάπτυξης», της «αυτάρκους ανάπτυξης» με την «ενδογενή ανάπτυξη» και συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι ο όρος «ενδογενής» προσφέρεται μόνο για πολιτική εκμετάλλευση χωρίς κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι οι όροι «αυτάρκης» και «αυτοδύναμη» ανάπτυξη αποδίδουν πιο πιστά την εσωτερική διεργασία των τόπων που αναζητούν μόνοι τους την λύση των προβλημάτων τους, χωρίς εξωτερική βοήθεια.

Προσπάθειες να οριστεί επακριβώς ο όρος «ενδογενής ανάπτυξη» έχουν γίνει από πολλούς θεωρητικούς (Weaver, Stohr, Todtling, Massey κ.α). Και αυτό γιατί όπως τονίζει ο Stohr, γενικές έννοιες όπως αυτή συνιστούν την βάση σχεδιασμού της πολιτικής ανάπτυξης.

Στην προσπάθειά του να οριοθετήσει τις έννοιες τοπική και ενδογενής ανάπτυξη ο κ.Χριστοφάκης (Οικονομολόγος- Περιφερειολόγος, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου) υποστηρίζει ότι στην τοπική ανάπτυξη υπάρχουν ενδογενείς παράγοντες και εξωτερικές μεταβλητές. Ωστόσο η αναπτυξιακή διαδικασία στηρίζεται περισσότερο σε εξωγενείς παράγοντες παρά σε ενδογενείς.

---

² Παλακωνστανίδης, Λεων., (2003), Στρατηγική Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ISBN 960-402-086-2, Αθήνα, σελ. 361

Από τα προαναφερόμενα αντιλαμβανόμαστε ότι οι όροι τοπική ανάπτυξη και ενδογενής ανάπτυξη, είναι όροι στενά συνδεδεμένοι αλλά διαφοροποιούνται κατά ένα μέρος, με τον πρώτο να έχει μεγαλύτερο περιεχόμενο από τον δεύτερο. Ο ορισμός και το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης είναι λιγότερο περιοριστικός από αυτόν που αναφέρεται από την πλειοψηφία των απόψεων, οι οποίες ταυτίζουν την τοπική με την ενδογενή ανάπτυξη.

1.2 Οικονομική ανάπτυξη

Συνήθως η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης³ δημιουργεί σύγχυση χρησιμοποιούμενη στην ελληνική ορολογία. Αυτό γιατί ο όρος οικονομική ανάπτυξη χρησιμοποιείται σε αντιστοιχία με τον αγγλικό όρο «economic growth» αλλά επίσης και ο όρος «ανάπτυξη» με τον αγγλικό όρο «development economics».

Τα αντικείμενα των δυο αυτών όρων διαφέρουν. Ο πρώτος όρος αναφέρεται στην μακροχρόνια αύξηση του δυνητικού προϊόντος που μπορεί να παράγει μια κοινωνία. Ο δεύτερος όρος αναφέρεται στην διαδικασία ανάπτυξης των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων χωρών χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Υπό αυτήν την διαχώριση εννοιών *μεγέθυνση* είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, ενώ ως *ανάπτυξη* ορίζεται η αύξηση της οικονομικής ευημερίας που απολαμβάνει ο λαός μιας χώρας. Η θετική αλλαγή δηλαδή η αύξηση του ΑΕΠ σε μια χώρα λέγεται *οικονομική μεγέθυνση*. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αύξηση του ρυθμού παραγωγής αγαθών όταν υπάρχει συσσώρευση κεφαλαίου και τεχνολογική μεταβολή, τα οποία συμβάλλουν στην ενίσχυση της εργατικής παραγωγικότητας και την αύξηση του πληθυσμού. Βέβαια όταν αυξάνεται ο πληθυσμός αυξάνεται και το εργατικό δυναμικό μιας χώρας. Η οικονομική μεγέθυνση αναφέρεται στον δείκτη του ΑΕΠ και όχι στους τρόπους με τους οποίους αυτός μεταβάλλεται.

---

³ Οικονομική ανάπτυξη, ανάκτηση από: <http://el.Wikipedia.org>

1.3 Αειφόρος Ανάπτυξη ή Βιώσιμη Ανάπτυξη

Με την έννοια αειφόρος ανάπτυξη⁴ ή βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται η οικονομική ανάπτυξη η οποία υλοποιείται και σχεδιάζεται με σκοπό την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος. Βασικό χαρακτηριστικό της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα στο μέλλον.

Έχει δοθεί από την Επιτροπή Bruttland στην Έκθεση της (Bruttland Report) ένας όρος για την βιώσιμη ανάπτυξη ο οποίος θεωρείται και ο πλέον ολοκληρωμένος και συνεκτικός ταυτόχρονα. Με το όρο αναφέρεται λοιπόν « Διατηρήσιμη Ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να εξασθενίζει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες.»

Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει ως βασική προϋπόθεση να υπάρχει ανάπτυξη των παραγωγικών δομών μιας οικονομίας ενώ παράλληλα δημιουργούνται υποδομές που σέβονται το φυσικό περιβάλλον καθώς και τα οικολογικά προβλήματα. Η βιωσιμότητα υπονοεί ότι ο ρυθμός με τον οποίο εκμεταλλεύονται οι φυσικοί πόροι είναι μικρότερος από αυτόν με τον οποίο αυτές ανανεώνονται. Σε αντίθετη περίπτωση έχουμε περιβαλλοντική υποβάθμιση. Θεωρητικά, το μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης είναι η ανικανότητα του γήινου περιβάλλοντος να υποστηρίξει την ανθρώπινη ζωή.

1.4 Η εξέλιξη του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Από τον 6ο π.Χ.αίωνα, όταν ο Κλεισθένης δημιούργησε τους πρώτους 100 δήμους στην ιστορία, χωρίζοντας τους Αθηναίους σε δέκα φυλές με δέκα Δήμους η καθεμία, μέχρι σήμερα η Αυτοδιοίκηση έχει κάνει πολλά βήματα. Για να φτάσει στο νόμο «Καλλικράτη». Λίγο μετά την ελληνική επανάσταση, το 1822 ψηφίζεται το πρώτο ουσιαστικό θεσμικό πλαίσιο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με τη διαίρεση της χώρας σε 58 επαρχίες, σε υποεπαρχίες και σε κοινότητες. Έξι χρόνια αργότερα, το 1828, είναι η ώρα του Ι. Καποδίστρια- από τον οποίο πήρε το όνομα ο πρώτος νόμος περί

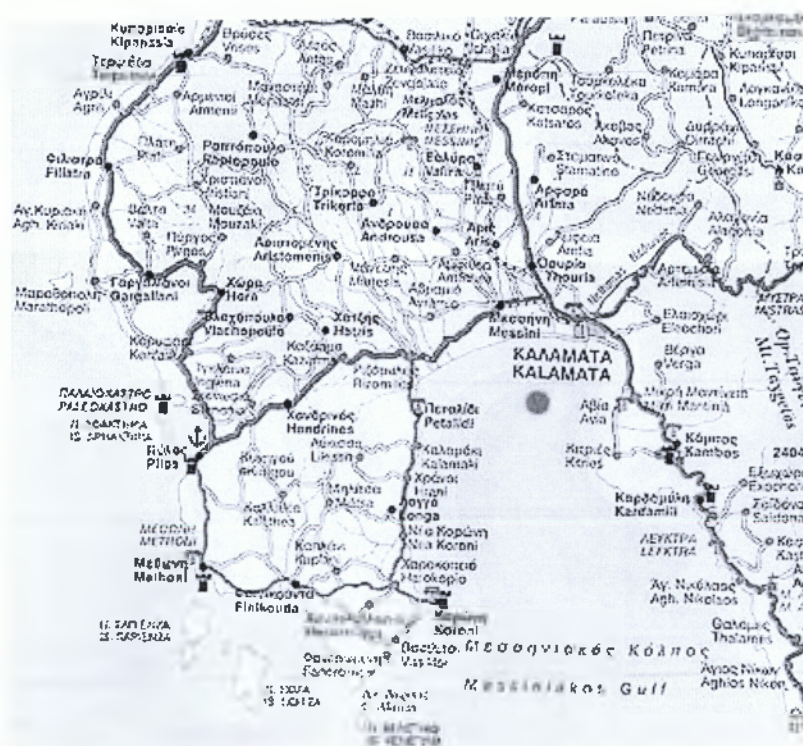
⁴ Αειφόρος ανάπτυξη ή Βιώσιμη Ανάπτυξη, ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>

συνενώσεων του 1997 να θέσει τα θεμέλια ενός αποκεντρωμένου συστήματος διοίκησης. Η χώρα διαιρέθηκε σε τμήματα, στα οποία τέθηκαν επικεφαλής επίτροποι, και κάθε τμήμα διαιρέθηκε σε επαρχίες που αποτελούνταν από πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά. Στις τελευταίες δομές προβλεπόταν η άμεση εκλογή ενός έως τεσσάρων δημογερόντων. Επόμενος σταθμός για την Αυτοδιοίκηση είναι ο νόμος της Αντιβασιλείας του 1833 « Περί συστάσεως των Δήμων ». Για πρώτη φορά διαμορφώνονται τρεις κατηγορίες δήμων (δήμοι με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, δήμοι με πληθυσμό 2.000 -10.000 κατοίκους και δήμοι μέχρι 2.000 κατοίκους). Με το νόμο αυτό εισάγεται, επίσης, ο θεσμός της δημαρχίας. Τα μέλη του δημοτικού συμβουλίου εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία για θητεία εννέα ετών. Στη συνέχεια δημιουργείται ένα ειδικό σώμα, αποτελούμενο από ορισμένα από τα μέλη του συμβουλίου και ίσο αριθμό δημοτών. Το σώμα αυτό αναδείκνυε 3 υποψηφίους για τη θέση του δημάρχου, αλλά η τελική επιλογή γινόταν για τις κατηγορίες δήμων με πληθυσμό έως 2.000 κατοίκους και με πληθυσμό από 2.000 έως 10.000 κατοίκους από το βασιλιά, ενώ για τους δήμους άνω των 10.000 κατοίκων ο δήμαρχος διοριζόταν από το νομάρχη, που έπρεπε να διαθέτει πληρεξουσιότητα από το βασιλιά. Βασικό στοιχείο του νόμου ήταν πως όσες κοινότητες διέθεταν κάτω από 300 κατοίκους δεν μπορούσαν να ανακηρυχθούν σε δήμο. Με το νόμο αυτό η χώρα απέκτησε 750 δήμους. Στη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε αρκετές φορές , χωρίς όμως να ακυρωθούν οι βασικές προβλέψεις του. Με το Σύνταγμα του 1864 προβλέφθηκε , πάντως, και η άμεση εκλογή των δημάρχων . « Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων » ήταν ο τίτλος του νόμου του 1912, με τον οποίο επήλθαν ριζικές αλλαγές στη δομή της Αυτοδιοίκησης. Πρωτεύουσες νομών ή πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων αποτέλεσαν δήμους. Ο νόμος οδήγησε και στη δημιουργία χιλιάδων κοινοτήτων – συνολικά δήμοι και κοινότητες ξεπέρασαν τις 6.000. Συνοικισμοί με 300 κατοίκους και σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης, συνοικισμοί με λιγότερους από 300 κατοίκους και ύπαρξη σχολείου ή προσόδων πάνω από 2.000 δραχμές από ίδια πρόσοδα ακόμη και έδρες παλαιών δήμων μπορούσαν να συστήσουν κοινότητες. Επί εποχής Βενιζέλου διαμορφώνονται αρχικά και οι 14 νομοί με 27 υποδιαίρεσεις. Την εμφάνισή τους κάνουν μετά το 1923 και τα ψηφοδέλτια, αντικαθιστώντας την εκλογή με σφαιρίδια που γινόταν στους δήμους. Το 1927 έρχεται το πρώτο Σύνταγμα, που προβλέπει δύο βαθμούς Αυτοδιοίκησης ,διαιρώντας τη χώρα σε περιφέρειες και ορίζοντας ως πρώτο βαθμό τις κοινότητες. Όμως, 8 χρόνια αργότερα θα επανέλθει το καθεστώς του νόμου

του 1912 με τις χιλιάδες διασπαρμένες κοινότητες. Με το νόμο Μεταξά του 1938 θα καθοριστούν ορισμένες νομαρχιακές αρμοδιότητες. Θα ακολουθήσει το Σύνταγμα του 1952, με το οποίο δεν θα υπάρξουν σημαντικές τροποποιήσεις. Ο πρώτος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας θα συνταχθεί το 1954, ενώ με το Σύνταγμα του 1975 θα επανακαθοριστούν βαθμοί Αυτοδιοίκησης εκ των οποίων ο πρώτος αποτελείται από τους δήμους και τις κοινότητες. Οι απόπειρες πριν από τον « Καποδίστρια » ήταν αρκετές. Στο διάστημα από το 1912 έως τη δεκαετία του '80 ο αριθμός των κοινοτήτων παρέμεινε σχεδόν ο ίδιος, καθώς το 1939 ήταν 5.582, το 1953 έφτασαν τις 5.639, ενώ το 1986 υπήρχαν 5.697 κοινότητες. Έτσι, με τις εκατοντάδες αυτές κοινότητες και δήμους, το 1984 θεσπίζονται για πρώτη φορά οικονομικά κίνητρα για εθελοντικές συνενώσεις. Με τον ίδιο νόμο δημιουργούνται και 572 αναπτυξιακοί σύνδεσμοι. Το 1986 θα έρθει και ένας δεύτερος νόμος που καθιερώνει 1.116 γεωγραφικές ενότητες δήμων και προβλέπει ακόμη πιο ισχυρά οικονομικά κίνητρα για εθελοντικές, όμως, και πάλι συνενώσεις. Το στοιχείο των υποχρεωτικών Συνενώσεων προβλέπεται μόνο σε περίπτωση που τα 3/5 των δήμων μιας γεωγραφικής ενότητας, τα οποία εκπροσωπούσαν και το 50% του πληθυσμού της, επιθυμούσαν να συνενωθούν οπότε η επιλογή αυτή ήταν αναγκαστική και για τα υπόλοιπα 2/5 των δήμων. Παρά τα κίνητρα, τα αποτελέσματα των νομοθετικών αυτών πρωτοβουλιών ήταν απογοητευτικά, καθώς λιγότεροι από 400 δήμοι και κοινότητες από τους 5.775 συνολικά αξιοποίησαν την ευκαιρία των συνενώσεων. Μία νέα παρέμβαση θα υπάρξει το 1994, με το νόμο για τη συγκρότηση των συμβουλίων περιοχής. Τα 492 νέα συμβούλια αποτελούσαν στην ουσία συνδέσμους δήμων και κοινοτήτων και στόχος ήταν να λειτουργήσουν ως πόλοι έλξης των δραστηριοτήτων όλης της περιοχής και να συμβάλουν ώστε σταδιακά να προχωρήσουν εθελοντικές συνενώσεις. Ούτε το σχήμα αυτό, όμως, απέδωσε. Αποτέλεσμα ήταν η χώρα στη δεκαετία του '90 να εξακολουθεί να διαθέτει 5.318 κοινότητες και 457 δήμους. Από αυτούς, ποσοστό 94% είχε πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων και αντιστοιχούσε στο 31% του πληθυσμού της χώρας. Εξ αυτών ποσοστό 64% ήταν ΟΤΑ με πληθυσμό μικρότερο ακόμη και από 510 κατοίκους, ενώ στο σύνολό τους δήμοι και κοινότητες δεν αποτελούσαν ενιαίες πολεοδομικές ενότητες, αφού διαιρούνταν σε 12.315 οικισμούς. Η διοικητική μεταρρύθμιση του « Καποδίστρια », το 1997, έφερε για πρώτη φορά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα στις συνενώσεις και οδήγησε εν μέσω ισχυρών αντιδράσεων στους σημερινούς 914

δήμους και 120 κοινότητες. Ο νέος « Καλλικράτης » των 325 δήμων με το Ν.3845/2010 αναμένεται τώρα να γράψει τη δική του ιστορία στην αυτοδιοίκηση⁵.

⁵ Αγγελίδης Μ. (2000), « Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη ανάπτυξη », Εκδ. Συμμετρία, Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

2.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Η περιφέρεια Πελοποννήσου⁶ καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της Ηπειρωτικής Ελλάδος. Βρέχεται δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, βορειοανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 15.490χμ και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας, με χαρακτηριστικό της μορφολογίας της τους μεγάλους ορεινούς όγκους (50,1% της έκτασης), οι οποίοι καταλαμβάνουν το κεντρικό της τμήμα, ενώ μόνο το 19,9% αυτής είναι πεδινό (και το 30% ημιορεινό), κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες. Ωστόσο, παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, όπως ο Αργολικός κάμπος και ο κάμπος της Κορινθίας.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες: Μεσσηνίας, Κορινθίας, Αργολίδος, Αρκαδίας, και Λακωνίας και έχει έδρα την Τρίπολη, πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας. Μετά τη νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης –Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν.3852/2010), η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελείται από 26 Δήμους :

Έξι (6) Δήμοι στο Νομό Μεσσηνίας,

Τέσσερις (4) Δήμοι στο Νομό Αργολίδος,

Πέντε (5) Δήμοι στο Νομό Αρκαδίας,

Έξι (6) Δήμοι στο Νομό Κορινθίας,

Πέντε (5) Δήμοι στο Νομό Λακωνίας,

---

⁶ http://www.kalamata.gr/assets/deltiatypou/20121205_fasi_a.pdf.pdf

Οι έξι (6) Δήμοι που απαρτίζουν το Νομό Μεσσηνίας είναι οι κάτωθι :

1. Δήμος Καλαμάτας,
2. Δήμος Μεσσήνης,
3. Δήμος Πύλου – Νέστορος,
4. Δήμος Τριφυλίας,
5. Δήμος Οιχαλίας,
6. Δήμος Δυτικής Μάνης

Ο Δήμος Καλαμάτας είναι ένας από τους έξι Δήμους της Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας και καταλαμβάνει έκταση 440,3 Km² στο σύνολο των 2.991 km² της Περιφερειακής Ενότητας. Δηλαδή ποσοστό 15%. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 70.130 κατοίκους. Χωρικά, η ενότητα του Δήμου Καλαμάτας εντάσσεται στο κεντρικό και ανατολικό τμήμα του Μεσσηνιακού κόλπου. Από τα ανατολικά γειτνιάζει με τις Δημοτικές Ενότητες Πελλάνας και Μυστρά του Δήμου Σπάρτης της Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας. Βόρεια συνορεύει με τη Δημοτική Ενότητα Φαλαισίας του Δήμου Μεγαλόπολης της Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας, δυτικά με το Δήμο Οιχαλίας και το Δήμο Μεσσήνης και νότια με τη Δημοτική Ενότητα Αβίας του Δήμο Δυτικής Μάνης της Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας. Βρίσκεται σε απόσταση 250χλμ από την Πρωτεύουσα και 220 χλμ. Από την Πάτρα. Με την εφαρμογή του προγράμματος Καποδίστριας το 1997, ο Δήμος διευρύνθηκε μέσω της υποχρεωτικής συνένωσης σε μια ενότητα, η οποία περιλάμβανε συνολικά 14 τοπικά διαμερίσματα. Με την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης »το 2010, προέκυψε ο νέος Δήμος Καλαμάτας, που τον απαρτίζουν (ως δημοτικές του ενότητες) οι τέσσερις (4) τέως Δήμοι Άριος, Αρφαρών, Θουρίας και Καλαμάτας.

2.2. Σύντομη αναδρομή της κοινωνικό - οικονομικής εξέλιξης της περιοχής

2.2.1. Ιστορικά στοιχεία Δημοτικής Ενότητας Καλαμάτας

Η Καλαμάτα, στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου, ανάμεσα στον επιβλητικό Ταύγετο και τον ευλογημένο μεσσηνιακό κάμπο, προσμετρά βίο μακραίωνο. Ο τόπος κατοικείται από τους προϊστορικούς χρόνους, και η παλιά πόλη έχει χτιστεί στα ερείπια της αρχαίας πόλης Φαραί, η οποία, σύμφωνα με τον Όμηρο ήταν πολυάνθρωπη. Η παρουσία οικισμού μαρτυρείται αδιάλειπτα και κατά τους μετέπειτα χρόνους. Το όνομα διατηρήθηκε μέχρι τη Βυζαντινή Εποχή, ενώ στους προχωρημένους μεσαιωνικούς χρόνους αντικαταστάθηκε με το Καλάμαι. Τα παλαιότερα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στην ευρύτερη περιοχή της Καλαμάτας χρονολογούνται στην Πρωτοελλαδική εποχή (2600-2300 π.Χ.) και έχουν εντοπιστεί στα Ακοβίτικα, περίπου 2-3 χλμ. νοτιοδυτικά της Καλαμάτας. Στον 11ο-12ο αι. χρονολογούνται και οι αρχικές φάσεις σημαντικότεων θρησκευτικών μνημείων, όπως οι Άγιοι Απόστολοι, ο Άγιος Χαράλαμπος, ο Άγιος Κωνσταντίνος της μονής Καλογραιών και ο Άγιος Δημήτριος στη θέση Τούρλες. Η ιστορία της Καλαμάτας με βάση τις πηγές αρχίζει ουσιαστικά μετά το 1205, δηλαδή μετά την κατάληψή της από τους Φράγκους, υπό την ηγεσία των ευγενών της Καμπανίας Γοδεφρείδου Βιλεαρδουίνου και Γουλιέλμου Σαμπλίτη. Οχυρώθηκε, αναπτύχθηκε και γνώρισε οικονομική ακμή. Το βασικό προϊόν της περιοχής ήταν το μετάξι, το οποίο ήταν και το μέσον πληρωμής του δόγη. Τότε εδραιώθηκε η οικιακή εκτροφή μεταξοσκώληκα, με αποτέλεσμα μερικούς αιώνες αργότερα να μην υπάρχει σπίτι στην περιοχή χωρίς τη δική του παραγωγή μεταξιού.

Κατά τους Ύστερους Βυζαντινούς χρόνους, λόγω της καίριας θέσης της στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου, γνώρισε γοργή ανάπτυξη και έγινε αντικείμενο διαμάχης μεταξύ των αδελφών Δ. και Θ. Παλαιολόγου. Καταλήφθηκε από τον Μωάμεθ Β' το 1470 κατά τον Α' Ενετοτουρκικό Πόλεμο (1463-1479). Η Καλαμάτα θα καταληφθεί εκ νέου το 1685 από τους Ενετούς του Φρ. Μοροζίνι, οι οποίοι είχαν και πάλι ως συμμάχους τους Μανιάτες. Το κάστρο θα υποστεί σημαντικές καταστροφές και κατά τη διάρκεια της Β' Ενετοκρατίας (1685-1715), όμως μια επίθεση των Μανιατών έπεισε το Μοροζίνι και τους Ενετούς να μην το ισοπεδώσουν και να το επισκευάσουν ως το 1693. Κατά τη Β' Τουρκοκρατία (1715-1821), που εδραιώθηκε στη διάρκεια

του τελευταίου Ενετοτουρκικού πολέμου (1714-1718), η πόλη αποτελούσε το πιο πυκνοκατοικημένο από τα 24 βιλαέτια που ανήκαν στο πασαλίκι του Μοριά κι ένα από τα πιο ανθηρά εμπορικά κέντρα του. Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, η Καλαμάτα, κωμόπολη πια, αποτέλεσε τόπο συγκέντρωσης και εμπορίας της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής της ενδοχώρας (σιτηρά, βαμβάκι, κρασί, μετάξι, ξηρά σύκα, ελαιόλαδο, δέρματα, μαλλιά, τυρί).

Από το λιμάνι της εξάγονταν προϊόντα προς τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη, την Αλεξάνδρεια, τη Μασσαλία και τη βόρεια Ιταλία. Επίσης, αναδείχτηκαν ισχυρές οικογένειες γαιοκτημόνων και εμπόρων, οι οποίοι συγκροτούσαν την οικονομική αριστοκρατία της πόλης, η οποία ασκούσε πολιτικό και διοικητικό ρόλο.

Οι ξένοι περιηγητές δεν παραλείπουν να αναφερθούν στο εύφορο του εδάφους της, με τις χωρίς διακοπή ελιές, μουριές, συκιές, πορτοκαλιές, λεμονιές και κυπαρίσσια. Κατάφερε να λάμψει στο ελληνικό στερέωμα χάρη στον πρωταγωνιστικό της ρόλο, τόσο κατά την προετοιμασία όσο και στα πρώτα βήματα της Επανάστασης. Εδώ έγινε η δοξολογία, στο ναό των Αγίων Αποστόλων που σήμανε την έναρξη του Αγώνα και της Απελευθέρωσης, στις 23 Μαρτίου του 1821. Και εδώ δημιουργήθηκε ο πρώτος πυρήνας κρατικής εξουσίας με τη συγκρότηση της Μεσσηνιακής Γερουσίας. Τότε γράφτηκαν και τα δύο μνημειώδη κείμενα ελευθερίας που σηματοδοτούν και το πρώτο διπλωματικό έγγραφο: «Η Προειδοποίησης προς τας Ευρωπαϊκάς Αυλές» και η με αποδέκτη την αμερικανική κυβέρνηση «Προκήρυξις». Αξιομνημόνευτο είναι ότι στην Καλαμάτα τυπώθηκε και η πρώτη επί ελεύθερου ελληνικού εδάφους εφημερίδα, η Σάλπιγξ ελληνική. Πολύ σύντομα η Καλαμάτα εξελίχθηκε σε ισχυρό εμπορικό και οικονομικό κέντρο, κυρίως λόγω της γειτνίασής της με τη θάλασσα, αλλά και της παραγωγής και εξαγωγής των παραδοσιακών προϊόντων του μεσσηνιακού κάμπου: κουκούλια και μετάξι, σύκα, λάδι και σταφίδα. Το μετάξι ήταν το βασικό εξαγωγίμο προϊόν ως τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μια σειρά από δημόσια και δημοτικά έργα έδωσαν νέα πνοή στην πόλη. Περί το 1860 τέθηκαν τα θεμέλια του πρώτου Γυμνασίου (σημερινού Δημοτικού Ωδείου), καθώς και των τριών σημερινών μεγαλοπρεπών ναών του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, της Υπαπαντής του Σωτήρος και του Αγίου Νικολάου Φλαρίου. Η εμπορική ζωή της πόλης παλλόταν ουσιαστικά στην επάνω πόλη, γύρω από τις πλατείες Άνω (Παπλωματάδικα), Κάτω (23ης Μαρτίου) και Φραγκόλιμνα. Στη δεκαετία αυτή έγινε απόπειρα συστηματικής πολεοδομικής παρέμβασης, εκπονήθηκαν δύο χωριστά Σχέδια: ένα για την κυρίως

πόλη το 1867 και ένα για την Παραλία της το 1868. Μέχρι τα τέλη του 19ου αι., η Καλαμάτα διανύει τη μεταβατική περίοδο του οικονομικού, κοινωνικού και οικιστικού της μετασχηματισμού. Σε αυτό συνέβαλε αποφασιστική η ολοκλήρωση βασικών έργων υποδομής, όπως η κατασκευή της επαρχιακής οδού Καλαμάτας – Νησίου, της λεωφόρου Παραλίας –Καλαμών (Αριστομένους) και της δημοτικής οδού Παραλίας –Καλαμών (Φαρών), η σταδιακή διευθέτηση της κοίτης του ποταμού Νέδοντα, που ταλάνιζε την πόλη με τις πλημμύρες του, η κατασκευή γεφυριών, η σιδηροδρομική σύνδεση της Καλαμάτας με την Αθήνα (1896) και κυρίως η κατασκευή του λιμανιού (1882-1901). Τα έργα αυτά έδωσαν ώθηση στην οικονομία της, κατατάσσοντάς την στα πέντε πρώτα βιομηχανικά κέντρα της χώρας, μετά τον Πειραιά, την Ερμούπολη, την Πάτρα και την Αθήνα. Η οικονομική πρόοδος διεύρυνε τον αστικό πληθυσμό της –την 25ετία 1870-1896 σημειώθηκε η μεγαλύτερη κινητικότητα μετά την Αθήνα, τον Πειραιά και την Πάτρα –και ενθάρρυνε την οικοδομική δραστηριότητα. Στο νέο Πολεοδομικό Σχέδιο του 1905, που σφράγισε τη φυσιογνωμία της μεσσηνιακής πρωτεύουσας τον 20ό αι., αποτυπώνεται ευκρινώς η σύνδεσή της με το λιμάνι και γενικότερα η επέκταση του πολεοδομικού ιστού. Γύρω από το λιμάνι αναπτύσσεται μια πρώτη στοιχειώδης οικιστική συγκέντρωση, η οποία στις επόμενες δεκαετίες θα εξελιχθεί σε μια μικρή νέα αγορά, με ναυτικά γραφεία, αντιπροσωπείες ελληνικών και ξένων εταιρειών, αλλά και σε ψυχαγωγικό κέντρο για τους Καλαματιανούς, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, με πολυτελή για την εποχή σπίτι, ξενοδοχεία, κοσμικά καφενεία και εστιατόρια. Η ενιαία Καλαμάτα είχε αποβάλει τον επαρχιώτικο χαρακτήρα της και είχε εξελιχθεί σε μια σύγχρονη πόλη με ηλεκτροφωτισμό, τραμ, δεύτερο σιδηροδρομικό σταθμό (Παραλίας), πολυσύχναστο λιμάνι και όμορφα διώροφα νεοκλασικά κτήρια. Τότε παρατηρείται και μια σημαντική πνευματική και πολιτιστική κίνηση (λέσχες, σωματεία, θέατρο, κοσμικά κέντρα, δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, εφημερίδες). Την περίοδο του μεσοπολέμου συνεχίστηκε η ακμάζουσα οικονομική πορεία της πόλης, χάρη στην αλευροβιομηχανία (Ευαγγελίστρια) και την καπνοβιομηχανία (Καρέλια, Δαμηλάτη, Τσιλιβή, Πτωχούλη).

Το 1937 κατασκευάζεται το δίκτυο ύδρευσης. Φυσικό επακόλουθο ήταν η κατακόρυφη αύξηση του πληθυσμού της (1920: 20.800 κάτ., 1928: 28.960 κάτ.), παρά τη συνεχιζόμενη μεταναστευτική ροή προς την Αμερική και τα μεγάλα αστικά κέντρα της εποχής. Ταυτόχρονα όμως, η πόλη δέχθηκε αρκετές χιλιάδες προσφύγων

της Μικράς Ασίας, γεγονός που διαφοροποίησε τον οικιστικό της χάρτη με την ίδρυση προσφυγικών οικισμών (Άγιος Ιωάννης Αβραμιού, Αγία Τριάδα, Πλεύνα, Κορδίας, Ανάληψη και Ανάσταση). Από το 1945 ξεκινούν οι προσπάθειες ανόρθωσης του εμπορίου της πόλης. Όμως το λιμάνι αρχίζει να φθίνει. Το 1959, το όνομα Καλαμάτα αντικαθιστά το Καλάμαι. Το κέντρο βάρους της πόλης, ωστόσο, εξακολουθούσε να βρίσκεται πάντα στο νότιο κάθετο άξονα Κάστρο –λιμάνι, με τάση μετατόπισης από την πλατεία 23ης Μαρτίου, γύρω στο Σιδηροδρομικό Σταθμό και την Πλατεία Βασιλέως Γεωργίου Β'. Η τελευταία, παρότι προβλεπόταν από το Π.Σ. του 1905, διαμορφώθηκε ολοκληρωτικά το 1939. Οι εικοσαετία 1960-1980 σήμανε την αποβιομηχάνιση και την απώλεια της παλαιότερης οικονομικής ευρωστίας (Κλείνουν οι μονάδες Εργοστάσιο Οίνων και Οινοπνευμάτων, Γεωργική Βιομηχανία, Κυλινδρόμυλοι Μεσσηνίας «Ευαγγελίστρια», Βιομηχανία επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων κ. ά.). Οι καταστρεπτικοί σεισμοί του Σεπτεμβρίου 1986 αποτέλεσαν το έναυσμα για τη νέα προσπάθεια ανόρθωσης. Τη δεκαετία του '80, δημιουργήθηκαν νέοι θεσμοί στον πολιτισμό, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών δραστηριοτήτων, με στόχο την ανάδειξη της ιδιαιτερότητάς της. Από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις είναι η δημιουργία του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Καλαμάτας (1982) και της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης (1985) με τομείς Χορού, Εικαστικών και Μουσικής. Ταυτόχρονα έγινε προσπάθεια διάσωσης και αξιοποίησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της πόλης (αγορά και αναπαλαίωση παραδοσιακών κτιρίων, ανάπλαση Ιστορικού Κέντρου), δημιουργία θεσμών όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού (1995). Ουσιαστική και καθοριστική για το μέλλον της πόλης υπήρξε η παρέμβαση του Δήμου, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, στη μεταμόρφωση της πόλης, στην ορατή παραγωγή έργων υποδομής. Ο εντυπωσιακός αριθμός τους την κατέστησε πρωτοπόρο στον ελλαδικό χώρο, από πλευράς ενεργού παρέμβασης της Τ.Α. Η αναθεώρηση του Ρυμοτομικού Σχεδίου και το πρόγραμμα «ανασυγκρότησης της πόλης» μετά τον σεισμό είναι πρωτοφανείς επιχειρήσεις πολεοδομικής διευθέτησης στη χώρα μας. Αποκτήθηκε γη αξίας πολλών εκατομμυρίων, χωρίς αντίτιμο, σ' εκείνα τα σημεία της πόλης όπου ήταν απαραίτητο (βλ. πάρκο σιδηροδρόμων, δυτικό κέντρο, ανατολικό κέντρο, μαρίνα κλπ). Η ρύθμιση και οργάνωση της ανάπτυξης οδήγησε στην απονομή, το 1991, του βραβείου αστικού σχεδιασμού από την ΕΟΚ και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πολεοδόμων. Το Ανατολικό και το Δυτικό Κέντρο αποτελούν σημαντικούς συνοικιακούς πνεύμονες, συνδυασμένους με κοινωνικές εξυπηρετήσεις,

σε περιοχές «αυθαίρετα» χτισμένες, πυκνοδομημένες και υποβαθμισμένες. Η δημιουργία νέας περιμετρικής αρτηρίας, η διαμόρφωση της ζώνης του Νέδοντα ως άξονα κοινωνικού εξοπλισμού σε μήκος πέντε περίπου χιλιομέτρων (μαζικές αθλητικές εγκαταστάσεις και ψυχαγωγικές λειτουργίες, οργανωμένο δάσος, φυσικό πάρκο, δημοτικό κέντρο στάθμευσης μεγάλων οχημάτων, σταθμός υπεραστικού ΚΤΕΛ, εγκαταστάσεις συνεργείων Δήμου, δημοτικό παρκινγκ, αναψυκτήριο κλπ). Η δημιουργία του δημοτικού πάρκου –άλσους σιδηροδρόμων στην καρδιά της πόλης(το πρώτο θεματικό πάρκο αναψυχής στην Ελλάδα), Η δημιουργία της Βιοτεχνικής ζώνης και η κατασκευή του Βιοτεχνικού Πάρκου (1989), επιτακτική μετά τον καταστροφικό σεισμό. Η ανάπτυξη της υποβαθμισμένης –εγκαταλελειμμένης δυτικής παραλιακής περιοχής με τη δημιουργία της μαρίνας. Η ανάδειξη του υποβαθμισμένου και σε μεγάλο βαθμό εγκαταλελειμμένου ιστορικού κέντρου. Το Δημοτικό Οικιστικό πρόγραμμα (130 βιοκλιματικές κατοικίες σε τμήμα του πρώην στρατοπέδου). Η Καλαμάτα, σε εποχές που δεν υπήρχε ακόμη η Ε.Ε. και οι επιδοτήσεις της για παρόμοια έργα, ξεκίνησε με αυτοχρηματοδότηση την κατασκευή κεντρικού αποχετευτικού δικτύου και κεντρικού βιολογικού καθαρισμού λυμάτων το 1979. Είναι η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που εγκατέστησε βιολογικό καθαρισμό λυμάτων, σε μία εποχή που τα λύματα αντίστοιχων ελληνικών πόλεων έπεφταν και μερικών εξακολουθούν να πέφτουν στη θάλασσα ή παρακείμενους ποταμούς χωρίς την παραμικρή επεξεργασία. Ο Δήμος Καλαμάτας έχει επενδύσει τα τελευταία 30 χρόνια στον τομέα του Πολιτισμού και στην ανάπτυξη του μέσω του Τουρισμού⁷.

⁷ http://www.kalamata.gr/assets/deliatypou/20121205_fasi_a.pdf Σελ. 20

2.3 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Επειδή η ΕΛΣΤΑΤ, μέχρι και τον Νοέμβριο του 2012 είχε δημοσιεύσει προσωρινά αποτελέσματα μόνο για μερικά από τα πληθυσμιακά δεδομένα όπως αυτά προκύπτουν από την απογραφή του 2011, οι περισσότερες στατιστικές αναφορές έχουν γίνει σε σχέση με τα στοιχεία της απογραφής του 2001. Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της ΕΛ.ΣΤΑΤ. από την απογραφή του 2011, ο μόνιμος πληθυσμός του Δ. Καλαμάτας ανέρχεται σε 70.130 κατοίκους⁸.

Πίνακας 1: Μεταβολή Μόνιμου πληθυσμού 2001-2011

	2001	2011	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	*70.006	70.130	0,18
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	166.566	163.110	-2,07
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΥ	597.622	581.980	-2,62
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.934.097	10.787.690	-1,34

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ 2001,2011

Μόνιμος πληθυσμός : ο αριθμός των Ελλήνων και αλλοδαπών που διαμένουν μόνιμα.

*περιλαμβάνεται ο μόνιμος πληθυσμός (2001) για τους πρώην Δήμους Καλαμάτας ,Άριος, Αρφαρών & Θουρίας .

Ο Μόνιμος Πληθυσμός του Δ. Καλαμάτας σε σύγκριση με το 2001 παρουσιάζει οριακή αύξηση (0,18%). Αντίθετα, παρουσιάζεται μείωση τόσο στην Π.Ε. Μεσσηνίας

⁸ http://www.kalamata.gr/assets/deltiatypou/20121205_fasi_a.pdf.pdf

(2,07%) όσο και στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (2,62%) αλλά και στο σύνολο της Χώρας (1,34%).

Πίνακας 2: Μόνιμος Πληθυσμός κατά φύλλο και πυκνότητα,

	Σύνολο	Αρρένες	%	Θήλειες	%	Πυκνότητα Κατοίκων ανά τετρ. χμλ
Δήμος Καλαμάτας	70.130	34.910	49,8	35.220	50,2	159,27
Π.Ε. Μεσσηνίας	163.110	82.480	50,6	80.630	49,4	54,54
Περιφέρεια Πελοποννήσου	581.980	294.910	50,7	287,070	49,3	37,57
Σύνολο Χώρας	10.787.690	5.303.690	49,2	5.484.000	50,8	81,75

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2001

Ο Νόμιμος πληθυσμός του Δήμου Καλαμάτας ανέρχεται σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του (2011) σε 66.359 κατοίκους. Στον πίνακα 3 αποτυπώνονται οι μεταβολές του νόμιμου πληθυσμού μεταξύ των ετών 2001- 2011. Διαπιστώνεται ότι ο νόμιμος Πληθυσμός του Δήμου Καλαμάτας καταγράφει μείωση κατά 0,48% τη δεκαετία 2001- 2011 ενώ στην Π.Ε. Μεσσηνίας καταγράφεται μείωση 8,95%. Στον πίνακα 3 που ακολουθεί αποτυπώνεται η ηλικιακή κατανομή του πραγματικού πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ 2001) στις Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Καλαμάτας.

Πίνακας 3: Πληθυσμιακή Κατανομή ανά Δ.Ε. & ηλικιακή ομάδα

Δ.Ε.	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	>80	Σύνολο
Καλαμάτας	9.859	9.337	12.876	11.870	5.269	6.835	1.574	57.620
Άριος	324	243	427	363	265	451	116	2.189
Αρφαρών	498	331	634	556	361	623	209	3.212
Θουρίας	629	669	830	736	435	643	164	4.106
Σύνολο	11.310	10.580	14.767	13.525	6.330	8.552	2.063	67.127
Ποσοστό	16,8%	15,8%	22,0%	20,1%	9,4%	12,7%	3,1%	100,0%

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ 2001

Η μελέτη δομής του πληθυσμού κατά ηλικία είναι χρήσιμη, διότι συμβάλει στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με δημογραφικές προοπτικές, τη κοινωνική ανάπτυξη και με τη σύνθεση και το μέγεθος του γεροντικού πληθυσμού. Επίσης εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με τη προοπτική της οικονομικής ανάπτυξης, την εξέλιξη του εργατικού δυναμικό και τη σύνθεση της αγοράς εργασίας. Στο σύνολο των 67.127 κατοίκων του Δήμου Καλαμάτας σημαντικό ποσοστό έχει η ηλικιακή ομάδα 25-39 με ποσοστό 22 % και ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 40-54 με ποσοστό 20,1%.

Πίνακας 4: Δείκτες Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού

ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ			ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ		ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ		ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	
	ΕΤΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991
ΖΗΤΟΥΣΕ ΕΡΓΑΣΙΑ	2078	5048	3,91%	4,96%	85,41%	145,3%	90,89%	89,35%
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ	48294	90884						
ΖΗΤΟΥΣΕ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	2762	5784						

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία στοιχείων απογραφής ΕΛΣΤΑΤ 1991-2001

Στον παραπάνω πίνακα 4 φαίνονται στο σύνολο του πληθυσμού του νέου Δήμου Καλαμάτας οι μεταβολές των δεικτών του Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού. Με αυτούς τους δείκτες φαίνεται το ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης των δημοτών, καθώς και ο αριθμός των εργαζομένων και των δημοτών που ζητούσαν για πρώτη φορά εργασία. Αυτοί οι δείκτες αποτελούν τον δείκτη της έντασης της συμμετοχής του ενεργού πληθυσμού στην παραγωγική διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

3.1 Έννοια υποβαθμισμένων αστικών περιοχών /αστικού μαρασμού

Λέγοντας υποβαθμισμένες αστικές περιοχές⁹ εννοούμε τις περιοχές οι οποίες είναι επιλέξιμες βάσει της κοινοτικής πρωτοβουλίας URBAN ή καλύπτουν τις εξής προϋποθέσεις :

- Μπορούν να οριοθετηθούν και είναι ομοιογενείς.
- Έχουν πληθυσμό ο οποίος κυμαίνεται από 10.000 έως 30.000 κατοίκους και εντάσσονται σε πόλη με πληθυσμό 100.000 τουλάχιστον.
- Παρουσιάζουν υστέρηση στους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες σε σύγκριση με τις πόλεις στις οποίες ανήκουν, καθώς και σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο.

Ο συνολικός πληθυσμός που διαβιεί στο σύνολο των περιοχών αυτών δεν πρέπει να ξεπερνά το 1% του εθνικού πληθυσμού.

Ο αστικός μαρασμός είναι η κατάσταση σε μια πόλη, ή τμήμα αυτής, η οποία χαρακτηρίζεται από μείωση πληθυσμού, οικονομικό μαρασμό, εγκατάλειψη, υψηλά ποσοστά ανεργίας, διασπασμένες οικογένειες, στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων, εγκληματικές ενέργειες, καθώς και υποβαθμισμένο αστικό περιβάλλον.

Οι επιπτώσεις του αστικού μαρασμού έρχονται σε αντίθεση με τα αναπτυξιακά μοντέλα στις περισσότερες πόλεις της ανεπτυγμένης Ευρώπης, και χώρες πέραν της νότιας Αμερικής, όπου οι υποβαθμισμένες περιοχές συνήθως εντοπίζονται στα περίχωρα των μεγάλων μητροπόλεων, ενώ το κέντρο της πόλης διατηρεί υψηλές κτηματικές αξίες και σταθερά ή αυξανόμενα ποσοστά πληθυσμού. Αντιθέτως, οι πόλεις της νότιας Αμερικής συχνά αντιμετώπισαν μια μετακίνηση του πληθυσμού

---

⁹ Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος / Μαν. Σ. Χριστοφάκης, Περιφερειακός Προγραμματισμός , ISBN 960-02-1553-7, 2002, Αθήνα

προς τα προάστια ή τα περίχωρα της πόλης. Αυτή η μόδα άρχισε να αναστρέφεται σε κάποιες πόλεις, όπου εύρωστα τμήματα του πληθυσμού επέστρεψαν σε πρώην υποβαθμισμένες γειτονιές.

Η αιτία του αστικού μαρασμού δεν μπορεί να είναι μια συγκεκριμένη κατάσταση που τον επιφέρει, αλλά μια σειρά αλληλοσχετιζόμενων καταστάσεων που δρουν και υπάρχουν στην συγκεκριμένη περιοχή. Οι παράγοντες που μπορεί να προκαλέσουν αστικό μαρασμό είναι ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η φτώχεια, ο διαχωρισμός των αστικών τάξεων, η ανάπτυξη αυτοκινητοδρόμων, φυλετικές διακρίσεις.

3.2 Η Περίπτωση Του Νέου Δήμου Καλαμάτας

Στον Δήμο Καλαμάτας μπορούμε να πούμε πως δεν υπάρχουν αρκετές υποβαθμισμένες περιοχές. Μπορούμε όμως να αναφερθούμε σε μερικές τις οποίες θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε προβληματικές περιοχές.

Όπως αναφέρεται και στον τίτλο της ενότητας αυτής, μιλάμε για τον νέο Δήμο Καλαμάτας βάση Καλλικράτη. Ο Καλλικρατικός λοιπόν Δήμος Καλαμάτας περιλαμβάνει τις Δημοτικές Ενότητες Θουρίας, Άριος, Αρφαρών. Αξίζει λοιπόν να γίνει αναφορά και σε αυτές τις περιοχές μιας και είναι μέρος του Δήμου. Ο Δήμος Καλαμάτας είναι ενεργά αναπτυσσόμενος όσον αφορά την λειτουργικότητά του αλλά και τις ενέργειες αναβάθμισης ορισμένων προβληματικών περιοχών.

Ανάλογα με τα κριτήρια της κάθε υπηρεσίας μπορούμε να χαρακτηρίσουμε μια περιοχή υποβαθμισμένη. Δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο κριτήριο για τον χαρακτηρισμό της. Ο Δήμος Καλαμάτας δεν έχει χαρακτηρίσει ξεκάθαρα τις υποβαθμισμένες ή μειονεκτικές περιοχές του.

Χαρακτηρίζονται ως μειονεκτικές περιοχές οι οποίες σε σχέση με άλλες που βρίσκονται πλησίον τους, π.χ κοντά στο κέντρο, υστερούν σε υποδομές. Στην εργασία αυτή αναφέρεται ο όρος υποβαθμισμένη περιοχή, αν και ο Δήμος Καλαμάτας δεν χαρακτηρίζει καμία περιοχή ως υποβαθμισμένη, αντίθετα αναφέρεται ως μειονεκτική. Βάση στοιχείων λοιπόν, θα αναφερθούν κάποιες περιοχές οι οποίες πληρούν, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό τους αυτό. Με μια μικρή έρευνα που έγινε με αφορμή την εργασία αυτή μπορούμε να πούμε πως

κοιτάζοντας την κάθε περιοχή με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, ίσως να υπάρχουν αρκετές περιοχές οι οποίες είναι υποβαθμισμένες.

3.2.1 Υποβάθμιση / Δήμος Καλαμάτας

Όπως αναφέρεται και πιο πάνω, ορισμένες περιοχές στον Δήμο Καλαμάτας κατοικήθηκαν από πρόσφυγες που είχαν έρθει για εργασία. Αυτές οι προσφυγικές κατοικίες λοιπόν δημιουργήθηκαν άνευ πολεοδομικού σχεδίου, αυθαίρετα. Έτσι λοιπόν σε αυτές τις περιοχές δεν πληρούνται οι κανόνες δόμησης βάσει πολεοδομικού σχεδίου, δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι, όπως συμβαίνει σε περιοχές ανάπτυξης, επίσης υπάρχει απώλεια πρασίνου και υποδομών. Επίσης έχουμε απώλεια πεζοδρομίων και άτακτη δόμηση, με αποτέλεσμα να είναι το ένα σπίτι πάνω στο άλλο. Για το λόγο αυτό λοιπόν αυτές οι περιοχές χαρακτηρίζονται υποβαθμισμένες ή προβληματικές δομικά.

Η κάθε υπηρεσία του Δήμου μπορεί να χαρακτηρίσει με βάση τα δικά της κριτήρια μια περιοχή προβληματική. Στην εργασία αυτή θα αναφερθούν περιοχές οι οποίες είναι υποβαθμισμένες ή προβληματικές από πολεοδομική άποψη.

Έτσι λοιπόν έχουμε την περιοχή της Ράχης, την οποία και θα αναλύσουμε πιο κάτω, μιας και είναι η μοναδική περιοχή στην Καλαμάτα για την οποία έχει γίνει μελέτη ολοκληρωμένης αναπτυξιακής παρέμβασης. Επίσης την περιοχή της Αγ. Άννας, του Κορδία, του Αγ. Σίδερη και του Αγ. Κωνσταντίνου. Αυτές οι περιοχές δεν ήταν αρχικά ενταγμένες στο σχέδιο πόλης. Χαρακτηρίζονται από αυθαίρετη και συνεπώς άτακτη δόμηση. Δυστυχώς δεν έχουν γίνει ολοκληρωμένες αναπτυξιακές δράσεις ανάπτυξης στις περιοχές αυτές, μόνο μικρές επεμβάσεις διαμόρφωσης χώρων όπως πλατείες, παιδικές χαρές, προαύλιο ιερών ναών κλπ. Η μόνη περιοχή στην οποία έχει γίνει ολοκληρωμένη παρέμβαση με επιχειρησιακό πρόγραμμα είναι η περιοχή της Ράχης.

Σε αυτή την εργασία θα δοθεί έμφαση στην περιοχή της Ράχης, για την οποία έχει επιληφθεί μερικώς ο Δήμος Καλαμάτας με κάποιους αναπτυξιακούς μηχανισμούς. Δεν θα αναφερθούν αναλυτικά άλλες περιοχές διότι δεν είναι εφικτό στα πλαίσια της εργασίας αυτής κι επιπλέον οι παρεμβάσεις σε αυτές, είναι μεμονωμένα μικρά έργα.

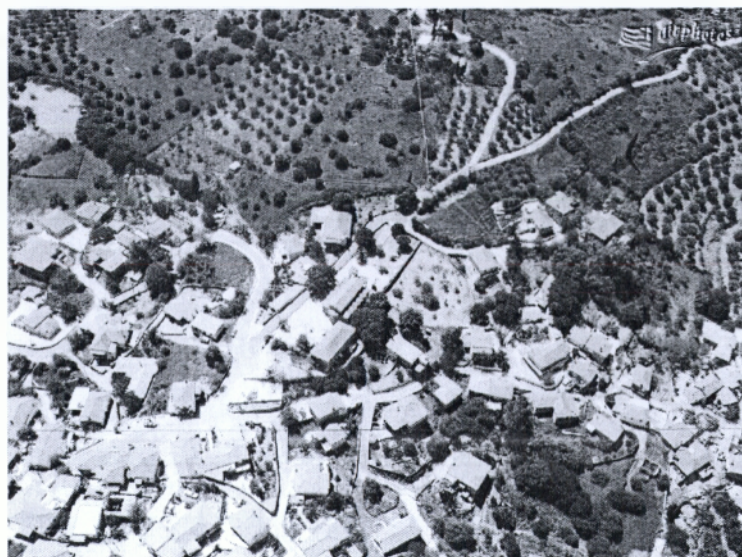
3.2.2 Θουρία – Άρης – Αρφαρά

Για αρχή θα γίνει αναφορά στον επεκταμένο πλέον Δήμο, όπου έχουμε τις Δημοτικές Ενότητες της Θουρίας, του Άρη και των Αρφαρών. Σε αυτές τις περιοχές οι οποίες αποτελούν τον νέο Δήμο Καλαμάτας είναι εμφανής η υποβάθμιση αν και έχουν υλοποιηθεί αρκετά αναπτυξιακά προγράμματα.

Τα αναπτυξιακά προγράμματα τα οποία υλοποιήθηκαν στις περιοχές αυτές είναι τα εξής : ΟΠΑΑΧ, ΕΠΤΑ, ΘΗΣΕΑΣ, Γ' ΚΠΣ και Δ' ΚΠΣ. Με τα προγράμματα αυτά υλοποιήθηκαν αρκετοί στόχοι των περιοχών αυτών για την ανάπτυξή τους. Έως το τέλος του 2009 έγιναν ασφαλτοστρώσεις από και προς τις περιοχές αυτές καθώς και έργα ύδρευσης εξολοκλήρου σε όλες τις περιοχές για την ενίσχυση του πρωτογενή τομέα στον οποίο στηρίζεται και η οικονομία των τοπικών αυτών κοινοτήτων. Επίσης υλοποιήθηκε και διαδημοτικό έργο αποχέτευσης. Τέλος δημιουργούνται κοινόχρηστοι χώροι, καθώς και περιοχές πρασίνου με τα αναπτυξιακά αυτά προγράμματα.

Παρά τις προσπάθειες των δημοτικών φορέων για την αναβάθμιση των περιοχών αυτών, υπάρχουν και ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη αυτή και οδηγούν σε υποβάθμιση. Για παράδειγμα οι αθίγγανοι οι οποίοι έχουν δημιουργήσει καταυλισμούς στις περιοχές αυτές δημιουργούν αρνητική εικόνα, καταστρέφουν και επηρεάζουν αρνητικά τις περιοχές αυτές. Εδώ λοιπόν υπάρχει κοινωνική υποβάθμιση των περιοχών αυτών.

Από πολεοδομική σκοπιά δεν υπάρχει προβληματική περιοχή , ούτε αυθαίρετα κτίσματα. Η υποβάθμιση των περιοχών αυτών επήλθε με την αποκοπή τους λόγω της διάνοιξης της νέας εθνικής οδού, η οποία αποτελεί παράκαμψη των χωριών αυτών άρα κοινωνική και οικονομική απομάκρυνση.

Η περιοχή της Ράχης είναι μια από τις συνοικίες οι οποίες περιλαμβάνονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης¹⁰ του Δήμου Καλαμάτας. Η περιοχή παρέμβασης αποτελείται από δύο ζώνες οι οποίες αφορούν :

- Στο ΝΑ τμήμα το οποίο αποτελεί ιστορική συνοικία της περιοχής παρέμβασης που αναπτύχθηκε σαν εργατική γειτονιά και είναι συνδεδεμένη με την ανάπτυξη και εξέλιξη του λιμανιού. Υπάρχουν πολύ μικρά οικοπέδα που καλύπτονται στο σύνολό τους, εγκαταλελειμμένα κτίρια, κακό οδικό δίκτυο καθώς και πρόχειρες παρεμβάσεις.
- Στο ΒΔ τμήμα το οποίο είναι μια περιοχή που άρχισε να αναπτύσσεται στο παρελθόν αυθαίρετα κι εντάχθηκε εκ των υστέρων στο σχέδιο πόλης μαζί με άλλες αδόμητες περιοχές. Κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής αυτής είναι ο αδιαμόρφωτος πολεοδομικός χαρακτήρας της, οι θεσμοθετημένοι από την πολεοδομική μελέτη κοινόχρηστοι χώροι καθώς και τα αρκετά τμήματα του οδικού δικτύου τα οποία δεν έχουν υλοποιηθεί. Παρατηρούνται επίσης σημαντικές ελλείψεις στις τεχνικές υποδομές.

Συνεπώς επιγραμματικά ως προς τις αστικές υποδομές και το φυσικό περιβάλλον η περιοχή χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- μη αναγνώσιμες πολεοδομικά περιοχές – αυθαίρετες επεκτάσεις
- οδικό δίκτυο με ποιοτικά προβλήματα
- έλλειψη κοινόχρηστων χώρων
- φαινόμενα βαθμιαίας και ανοργάνωτης αστικοποίησης του χώρου
- μη ολοκληρωμένα βασικά δίκτυα τεχνικών υποδομών
- ελλείψεις σε χώρους στάθμευσης
- δυσλειτουργία στην κίνηση πεζών και οχημάτων

---

¹⁰ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου 2000-2006

Ως προς το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, τα βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής είναι τα εξής :

- υψηλά ποσοστά ανεργίας
- χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του τοπικού πληθυσμού
- χαμηλό επίπεδο κατάρτισης του εργατικού δυναμικού
- έλλειψη υποδομών κινητοποίησης πληθυσμού και στήριξης επιχειρηματικότητας
- ισχυρή παρουσία ευπαθών ομάδων πληθυσμού
- μικρές επιχειρήσεις με χαμηλά μεγέθη απασχόλησης
- περιορισμένη πρόσβαση σε καταναλωτικά αγαθά καθημερινών αναγκών – απουσία καταστημάτων
- έλλειψη παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου (υγεία, εκπαίδευση κλπ)

Στόχος λοιπόν του επιχειρησιακού σχεδίου είναι η άρση της απομόνωσης της περιοχής με ταυτόχρονη διατήρηση και ανάδειξη του χαρακτήρα της συνοικίας. Ο στόχος αυτός αποτελείται από τρεις ειδικούς στόχους οι οποίοι αφορούν:

1. Την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής και την βελτίωση της εικόνας της
2. Την βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών ασφάλειας για τους κατοίκους
3. Την κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Καλαμάτας περιλαμβάνει οκτώ (8) δράσεις συνολικού προϋπολογισμού 681.368,50€. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων στο Μέτρο 4.6 του ΠΕΠ, ανέρχεται σε 469.368,50€ και αφορά στο σύνολο των δράσεων που πρόκειται να υλοποιηθούν, καθώς το έργο της λειτουργίας του ΚΗΦΗ δεν θα ενταχθεί διότι δεν προβλέπεται να υλοποιηθεί και θα διαγραφεί από το Επιχειρησιακό Σχέδιο.

Προτείνεται η μείωση του προϋπολογισμού του Επιχειρησιακού Σχεδίου για δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, κατά 50% περίπου, ήτοι κατά 345 χιλ. € περίπου. Παράλληλα πρέπει να γίνουν τροποποιήσεις φυσικού και οικονομικού αντικειμένου σε ορισμένες κατηγορίες δράσεων / έργα. Οι τομείς διάρθρωσης του Επιχειρησιακού Σχεδίου περιλαμβάνουν:

- Περιβάλλον (δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων)
- Αστικές υποδομές (διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων και χώρων αναψυχής)
- Μεταφορές (πεζοδρομήσεις, διαμόρφωση χώρων στάθμευσης)
- Πρόνοια (δημιουργία ΚΗΦΗ, βρεφονηπιακοί σταθμοί)
- Ανθρώπινοι πόροι – Υποδομές εκπαίδευσης (διαμόρφωση δημοτικού σχολείου, επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης ανέργων, ευπαθών ομάδων, εργαζομένων) – Κοινωνικές υπηρεσίες (ΚΗΦΗ) – Επιδότηση απόκτησης εργασιακής κατάρτισης
- Παραγωγικό Περιβάλλον (υποδομές, συμβουλευτικές υπηρεσίες)
- Πολιτισμός (Πολιτιστικό Εργαστήρι)

Βάρος έχει δοθεί κυρίως στον τομέα αποκατάστασης και προστασίας του αστικού περιβάλλοντος, σε δράσεις ανάπλασης, εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας καθώς και στις πολιτιστικές παρεμβάσεις.

Στο εταιρικό σχήμα αυτό μετέχουν οι εξής φορείς:

1. Δήμος Καλαμάτας
2. Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Καλαμάτας (Α.Δ.Ε.Κ.)
3. Δημοτική Επιχείρηση Ανασυγκρότησης Καλαμάτας (Δ.Ε.Α.Κ.)
4. Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ.Ε.Π.Α.Κ.)
5. Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Καλαμάτας (Δ.Ε.Υ.Α.Κ.)
6. Κοινωνικός Φορέας Δήμου Καλαμάτας
7. Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ.Ε.Τ.Α.Κ.)

Η σύνθεση του εταιρικού σχήματος αυτού εξασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητά του και εξασφαλίζει την επιτυχή υλοποίηση των προβλεπόμενων παρεμβάσεων.

3.3.1 Πορεία Υλοποίησης Του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Παρά την θετική ανταπόκριση του Δήμου Καλαμάτας στις προσκλήσεις της Διαχειριστικής Αρχής του ΠΕΠ Πελοποννήσου, η εξέλιξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος δεν κρίνεται ικανοποιητική για λόγους οι οποίοι θα αναφερθούν πιο κάτω.

Ειδικότερα φαίνεται ότι το πρόβλημα ομαλής εξέλιξης του επιχειρησιακού προγράμματος είναι στην καθυστερημένη ή μη έγκριση των έργων που είχαν υποβληθεί από τον Δήμο Καλαμάτας ως τελικό δικαιούχο των έργων αυτών.

Στον τομέα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης ο Δήμος Καλαμάτας έχει υποβάλλει έξι τεχνικά δελτία έργων, η ΔΕΠΑΚ έχει υποβάλλει ένα τεχνικό δελτίο και ο Κοινωνικός φορέας του Δήμου Καλαμάτας έχει υποβάλλει ένα τεχνικό δελτίο. Οι προτάσεις του Δήμου Καλαμάτας και των φορέων του για τα έργα αυτά αντιπροσωπεύουν το 40,4% του σκέλους ΕΤΠΑ του επιχειρησιακού σχεδίου του Δήμου Καλαμάτας. Συνολικά μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί μόνο τρία έργα στα πλαίσια του ΕΤΠΑ τα οποία αντιπροσωπεύουν το ποσοστό 52% των υποβληθέντων έργων στο ΕΤΠΑ και 22,7% του σκέλους του ΕΤΠΑ του επιχειρησιακού σχεδίου. Για τρία έργα τα τεχνικά δελτία βρίσκονται στο στάδιο έγκρισης. Τα έργα αυτά αντιπροσωπεύουν το 41% του προϋπολογισμού των υποβληθέντων έργων στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ. Σε ένα έργο απορρίφθηκε το τεχνικό δελτίο στην διαδικασία αξιολόγησής του και η διαχειριστική αρχή ζήτησε επανεξέταση της ένταξής του στο Επιχειρησιακό Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Καλαμάτας. Τέλος για ένα έργο ζητήθηκε από την Διαχειριστική Αρχή , αλλαγή τελικού δικαιούχου , συγκεκριμένα να είναι τελικός δικαιούχος ο Δήμος Καλαμάτας και φορέας λειτουργίας η ΔΕΠΑΚ.

Στον τομέα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου υποβλήθηκαν δύο Τεχνικά Δελτία Έργων από τον Δήμο Καλαμάτας, η ΑΔΕΚ έχει υποβάλλει Τεχνικό Δελτίο για δύο έργα και η ΔΕΤΑΚ έχει υποβάλλει ένα Τεχνικό Δελτίο για ένα έργο. Οι προτάσεις αυτές αντιπροσωπεύουν το 64,3% του σκέλους ΕΚΤ του Επιχειρησιακού Σχεδίου του

Δήμου Καλαμάτας. Από αυτά τα πέντε έργα, έχουν εγκριθεί μόνο τα τρία, με προϋπολογισμό 208.830 Ευρώ, έναντι προϋπολογισμού 435.830 Ευρώ των υποβληθέντων έργων, δηλαδή ποσοστό 48%.

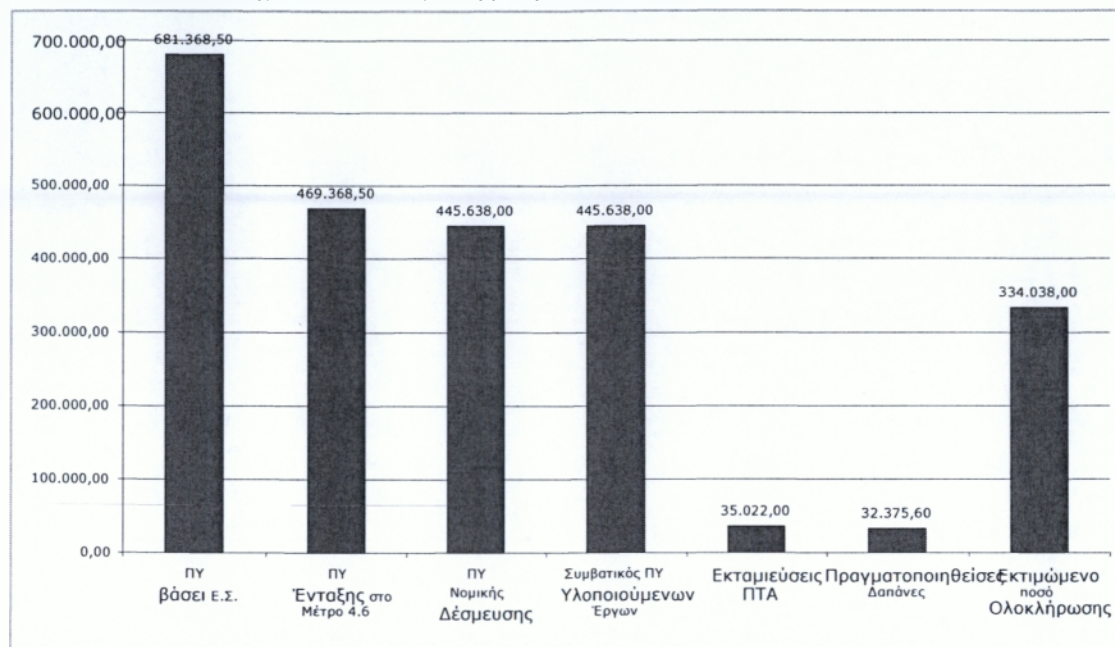
Συνολικά έχουν υποβληθεί δώδεκα Τεχνικά Δελτία Έργου συνολικού προϋπολογισμού 1.584.201 Ευρώ, ποσοστό 48% του Επιχειρησιακού Σχεδίου, κι έχουν εγκριθεί τα έξι έργα συνολικού προϋπολογισμού 806.799 Ευρώ, ποσοστό 51% των υποβληθέντων έργων και 24% του συνολικού προϋπολογισμού του Επιχειρησιακού Σχεδίου.

3.3.2 Εξέλιξη Των Έργων

Η υλοποίηση των έργων στο ΕΤΠΑ, βαίνει με κάποια προβλήματα. Το έργο “ ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΠΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ” έχει ως προϋπόθεση την υλοποίηση του έργου που αφορά την διευθέτηση των ομβρίων της περιοχής, με αποτέλεσμα να εξαρτάται από αυτό. Επίσης ένα άλλο έργο “ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΑΥΛΙΟΥ ΧΩΡΟΥ 6ΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ” βαίνει προς αδιέξοδο εφόσον το έργο αυτό περιλαμβάνει εργασίες στο εσωτερικό του σχολείου και λόγω καθυστέρησης της έγκρισής του δεν προλαβαίνει να υλοποιηθεί λόγω έναρξης της σχολικής χρονιάς.

Στα έργα του ΕΚΤ υπάρχουν επίσης προβλήματα απλά μικρότερα. Ο Δήμος προχωρά άμεσα στην διενέργεια διαγωνισμών για την εύρεση φορέων, για την υλοποίηση των έργων, όπου απαιτείται. Στο έργο “ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ” υπάρχει ένα μικρό πρόβλημα καθυστέρησης στην παραχώρηση του χώρου που είχε προταθεί για την υλοποίησή του, καθώς και καθυστέρηση στην έγκριση του έργου. Υπήρχε μια φιλοδοξία των φορέων ότι μέχρι να εγκριθεί το έργο θα έχει προχωρήσει η παραχώρηση του χώρου και το έργο θα προχωρούσε καλά, αλλά τελικά ο χρόνος πέρασε και το έργο δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Γράφημα Χρηματοοικονομικής Εξέλιξης Έργων

3.3.3 Προβλήματα Εξέλιξης Του Επιχειρησιακού Σχεδίου

Η εξέλιξη του Επιχειρησιακού Σχεδίου Καλαμάτας δεν είναι ικανοποιητική. Παρουσιάζονται αρκετά προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν για την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται από τον Δήμο Καλαμάτας μέχρι σήμερα είναι τα εξής :

- Η υλοποίηση των έργων προϋποθέτει μια επίπονη διαδικασία ωρίμανσής τους. Οι Τεχνικές Υπηρεσίες του Δήμου Καλαμάτας έχουν να αντιμετωπίσουν ένα βαρύ έργο, το οποίο αναμένεται να φέρουν εις πέρας επιτυχώς.
- Για τα έργα που έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Σχεδίου, ζητούνται αλλαγές και τροποποιήσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν πριν την υποβολή των Τεχνικών Δελτίων, για την αποφυγή καθυστερήσεων έγκρισης και έναρξης τους.
- Οι καθυστερήσεις που υπάρχουν στην έγκριση των υποβληθέντων Τεχνικών Δελτίων των έργων , έχουν σημαντικές συνέπειες στην υλοποίηση των έργων βάσει του χρονοδιαγράμματος του Δήμου

Καλαμάτας, ανατρέποντας τον αρχικό σχεδιασμό. Το έργο “ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΑΥΛΙΟΥ ΧΩΡΟΥ 6ΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ” αποτελεί παράδειγμα των συνεπειών της καθυστέρησης αυτής, καθώς δεν μπορεί να υλοποιηθεί λόγω έναρξης της σχολικής χρονιάς.

- Η Διαχειριστική Αρχή έχει προβεί στην επανεξέταση έργων τα οποία έχουν ήδη ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Σχέδιο. προέκυψε πρόβλημα στο έργο “ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ-ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ” όπου η Διαχειριστική Αρχή ζητά αλλαγή του τελικού δικαιούχου, καθώς και στο έργο “ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ” , του οποίου το Τεχνικό Δελτίο δεν εγκρίθηκε και έχει ζητηθεί η επανεξέτασή του.
- Τα έργα διέπονται από ένα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο, με πολλά προβλήματα και κενά, ειδικότερα στα έργα του ΕΚΤ. Επίσης λόγω της αλλαγής του θεσμικού πλαισίου ανάθεσης δημοσίων έργων, υπάρχει σημαντική καθυστέρηση στην ωρίμανση των διαδικασιών για την έναρξη υλοποίησης των έργων του ΕΤΠΑ. Με την ψήφιση του νέου θεσμικού πλαισίου ανάθεσης έργων, η οποία έγινε πρόσφατα, γεννάται μια ελπίδα ότι η υλοποίηση των έργων θα προχωρήσει ικανοποιητικά.
- Τέλος με πρωτοβουλία της Διαχειριστικής Αρχής θα πρέπει να προχωρήσει γρήγορα η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης των έργων του ΕΚΤ που αναφέρονται στην προώθηση της απασχόλησης (με τελικό δικαιούχο τον ΟΑΕΔ), για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα με τις άλλες δράσεις του Επιχειρησιακού Σχεδίου και τέλος ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας του.

**Τομεακή Διάρθρωση των Δράσεων (Φυσικό Αντικείμενο) και Κατανομή Πόρων
(Πίνακας 1)**

ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΤΠΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΡΑΞΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ευρώ)	% ΣΥΝΟΛΟΥ ΕΤΠΑ
(1) Αναβάθμιση / Αποκατάσταση και Προστασία Αστικού Περιβάλλοντος		2.199.255,11	83,34%
1.1. Αποκατάσταση / Αναβάθμιση κτιριακού αποθέματος, τεχνικών υποδομών, δημοσίων / κοινόχρηστων χώρων, κοινωφελών εγκαταστάσεων, κοινωνικών υποδομών		1.330.464,20	50,42%
1.1.α Ανάπλαση		382.495,56	14,49%
Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων και παιδικών χαρών	1	259.495,56	9,83%
Ηλεκτροφωτισμός Οδών και Κοινοχρήστων Χώρων Περιοχής Παρέμβασης	2	123.000,00	4,66%
1.1.β Εκπαίδευση		99.954,92	3,79%
Διαμόρφωση προαυλίου χώρου και εξοπλισμός του βου Δημοτικού Σχολείου	3	99.954,92	3,79%
1.1.γ Υγεία - Πρόνοια		50.000,00	1,89%
Διαμόρφωση Κέντρου Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ)	4	50.000,00	1,89%
1.1.δ Μεταφορές		798.013,72	30,24%
Διαμόρφωση Πεζοδρόμων Εξυπηρέτησης Περιοχής Παρέμβασης	5	300.000,00	11,37%
Διάνοιξη Τμημάτων Τοπικού Οδικού Δικτύου στις περιοχές Ράχη – Φραγκοπήγαδο	6	468.120,95	17,74%

Καλαμάτας (R221, R232, R232P, R253, R19, R13)			
Διαμόρφωση Δημόσιων Χώρων Στάθμευσης στα ΟΤ 917-921-886 και διαμορφώσεις για χρήση από ΑΜΕΑ	7	29.892,77	1,13%
1.2 Πολιτιστική / πολιτισμική ανάδειξη αστικού ιστού		48.790,91	1,85%
Δημιουργία Πολιτιστικού Εργαστηρίου - Εικαστικού Σχολείου	8	48.790,91	1,85%
1.3 Προστασία περιβάλλοντος		820.000,00	31,07%
Δημιουργία τοπικού δικτύου αποχέτευσης ομβρίων και Διευθέτηση ομβρίων περιοχής Φραγκοπήγαδου (Αγ. Σωτήρη)	9	670.000,00	25,39%
Συμπληρωματικός εξοπλισμός προγράμματος διαχείρισης απορριμμάτων (κάδοι, προμήθεια απορριμματοφόρου)	10	150.000,00	5,68%
(2) Ενίσχυση του παραγωγικού ιστού		45.000,00	1,71%
Ενέργειες Υποστήριξης της Επιχειρηματικότητας	11	45.000,00	1,71%
(3) Ανάπτυξη του δυναμικού των τεχνολογιών για την «Κοινωνία της Πληροφορίας»		360.070,14	13,64%
Εξοπλισμός (Λογισμικό & Υλισμικό) βουν Δημοτικού Σχολείου	12	15.092,20	0,57%
Δημιουργία εργαστηρίου για την εξοικείωση των νέων με τις νέες τεχνολογίες	13	202.977,94	7,69%
Τεχνική Υποστήριξη της λειτουργίας του εργαστηρίου για την εξοικείωση των νέων με τις νέες τεχνολογίες	14	112.000,00	4,24%

Προβολή / αξιολόγηση του Προγράμματος	15	15.000,00	0,57%
Δημιουργία ιστοσελίδων - προβολή προόδου προγράμματος	16	15.000,00	0,57%
(4) Βελτίωση διοικητικών υπηρεσιών		34.674,75	1,31%
Δημιουργία προσβάσεων για ΑΜΕΑ	17	34.674,75	1,31%
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΤΠΑ		2.639.000,00	100,00%

Πηγή: Διεύθυνση Προγραμματισμού Δήμου Καλαμάτας

Τομεακή Διάρθρωση των Δράσεων (Φυσικό Αντικείμενο) και Κατανομή Πόρων (Πίνακας 2)

ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΚΤ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΡΑΞΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ευρώ)	% ΣΥΝΟΛΟΥ ΕΚΤ
(1) Συμβουλευτικές υπηρεσίες / Συνοδευτικές υπηρεσίες		125.780,50	18,55%
Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Καλαμάτας / Δράσεις Συμβουλευτικής σε Ανέργους	18	58.825,00	8,68%
Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Καλαμάτας / Δράσεις Δημοσιότητας - Ευαισθητοποίησης	19	15.000,00	2,21%
Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Καλαμάτας / Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες	20	51.955,50	7,66%
(2) Προκατάρτιση / Κατάρτιση		98.050,00	14,46%

Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Καλαμάτας / Κατάρτιση Ανέργων και Εργαζομένων – Αυτοαπασχολούμενων	21	98.050,00	14,46%
(3) Προώθηση ανέργων στην απασχόληση & την αυτοαπασχόληση		242.205,15	35,72%
Επιδότηση της απασχόλησης (Νέες Θέσεις Εργασίας)	22	72.000,00	10,62%
Επιδότηση της αυτοαπασχόλησης (Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες)	23	108.000,00	15,93%
Απόκτηση Εργασιακής Εμπειρίας (STAGE)	24	62.205,15	9,17%
(4) Κοινωνικές Υπηρεσίες		212.000,00	31,27%
Επιχορήγηση της Δημοτικής Επιχείρησης Τουριστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (ΔΕΤΑΚ) για την δημιουργία Κέντρου Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) στο Δήμο Καλαμάτας	25	212.000,00	31,27%
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΚΤ		678.035,65	100,00%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

4.1 Σχέδιο 1905 – Πρόταση Ε.Μ.Π. 1971

Πριν το σχέδιο ρύθμισης της πόλης¹¹ το οποίο εκπονήθηκε το 1905, είχαν γίνει προσπάθειες , οι οποίες κατέληξαν σε ένα Ρυθμιστικό Σχέδιο του Ε.Μ.Π. από το εργαστήρι πολεοδομικών ερευνών το 1971. Το 1979-80 ο Δήμος Καλαμάτας ξεκίνησε μια προσπάθεια ρύθμισης της ανάπτυξης όπου συνέχισε την προσπάθεια προηγούμενων αρχών χωρίς αποτέλεσμα. Ύστερα το 1981 μετά από ψήφιση του Ν. 947/1979 η νέα Δημοτική Αρχή προσπαθώντας να προσαρμοστεί στην νέα νομοθεσία αρχίζει την σύνταξη μελέτης. Το 1981 ολοκληρώνεται το α' στάδιο της "Μελέτης Οικιστικής Περιοχής" το οποίο σήμερα θα το ονομάζαμε "Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο" για τις εκτός σχεδίου περιοχές . Η εξέλιξη της μελέτης αυτής έγινε με την συνεργασία των μελετητών με την δημοτική αρχή καθώς και με τα συμβούλια των εξωραϊστικών συλλόγων των γειτονιών. Ακολουθήθηκαν όλες οι νόμιμες διαδικασίες και η μελέτη εγκρίθηκε από το Συμβούλιο και από το αρμόδιο Συμβούλιο Δημοσίων Έργων στο ΥΧΟΠ καθώς και από όλα τα σχετικά υπουργεία. Λόγω αλλαγής της νομοθεσίας 947 αναστέλλεται από τον ΥΧΟΠ στις αρχές του '82 η σύνταξη της β' φάσης της μελέτης του δήμου. Το 1983 προκηρύσσεται με βάση το Ν.1337 η σύνταξη Πολεοδομικού Σχεδίου Καλαμάτας και ανατίθεται σε άλλο μελετητή. Πολλά προβλήματα και πολλές διαφορές υπήρξαν ανάμεσα στους μελετητές, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση σύνταξης της μελέτης. Τέλος το Σεπτέμβριο του '85 τελειώνει η εκπόνηση του Γ.Π.Σ. και στις 10 Απριλίου του 1986 δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 281/Δ6 .

---

¹¹ Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας, Ε.Π.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ Νομαρχία Μεσσηνίας 1985-1988

4.2 Επεκτάσεις και Όρια Σχεδίου Πόλης

Το σχέδιο Πόλης χρονολογείται¹² από το 19056, για να επεκταθεί αργότερα με γειτονιές αυθαιρέτων οι οποίες σταδιακά ενσωματώθηκαν στην πόλη, μαζί με γειτονικά χωριά και συνοικισμούς. Γύρω στο 1900 το ιστορικό κέντρο της πόλης επεκτάθηκε, παράλληλα με την ανάπτυξη του λιμανιού, με αποτέλεσμα ένα διπολικό αστικό πυρήνα (Λιμάνι-Κάστρο). Την ανάπτυξη της πόλης επηρέασαν , αφενός το σύστημα αντιπαροχής και αφετέρου οι έξι προσφυγικοί οικισμοί και τα συγκροτήματα των Εργατικών Κατοικιών που δημιουργήθηκαν μακριά από το κέντρο , σε θέσεις χαμηλής αξίας γης , με αποτέλεσμα την αποξένωσή τους και την διάσπαση της αστικής δομής.

Από τα πολλά κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την επέκταση του σχεδίου μιας πόλης, ένα παραμένει στην περίπτωση μας το πιο σημαντικό. Αυτό είναι το κριτήριο των αυθαίρετων κατοικιών οι οποίες καταλαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος της Καλαμάτας. Μάλιστα η έκτασή τους υπερβαίνει σημαντικά τις αναγκαίες εκτάσεις σε σχέση με τον πληθυσμό της.

¹² Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας, Ε.Π.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ Νομαρχία Μεσσηνίας 1985-1988

4.3 Ιστορική Αναδρομή Της Πολεοδομικής Συγκρότησης Της Καλαμάτας

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στην οικιστική οργάνωση της πόλης¹³, προκύπτουν τα παρακάτω στοιχεία (ορόσημα) πολεοδομικών παρεμβάσεων:

- Το 1867 διαμορφώνεται το πρώτο σχέδιο της Καλαμάτας. Η πόλη γνωρίζει περίοδο εμπορικής βιομηχανικής και πληθυσμιακής ανάπτυξης και ο πληθυσμός μεταξύ 1853 –1880 υπερδιπλασιάζεται.
- Το 1868 εγκρίνεται το σχέδιο της Παραλίας, το 1871 κατασκευάζεται η Εθνική οδός Παραλίας – Καλαμών, σήμερα οδός Αριστομένους και το 1890 η Δημοτική οδός Παραλίας – Καλαμών, η σημερινή Φαρών. Οι οδικοί αυτοί άξονες, παράλληλοι μεταξύ τους κατευθύνονταν από το κάστρο προς την παραλία, από βορρά προς νότο, διευκολύνοντας την ανάπτυξη του εμπορίου και υποδεικνύοντας παράλληλα την κατεύθυνση της οικιστικής ανάπτυξης.
- Το 1882 τίθεται ο θεμέλιος λίθος του λιμανιού, έργο που ολοκληρώνεται το 1901. Το 1899 η πόλη ηλεκτροφωτίζεται και ολοκληρώνεται η σιδηροδρομική σύνδεση Αθήνας – Καλαμάτας.
- Το 1905 θα διαμορφωθεί το δεύτερο ρυμοτομικό σχέδιο της πόλης (Βασιλικό Διάταγμα της 17 – 6 - 1905 που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 102, 20 – 6 - 1905) που ενοποιεί την επάνω πόλη με την παραλία, που αποτελεί στην ουσία το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο της πόλης. Το 1922 δημιουργούνται οι πρώτοι προσφυγικοί συνοικισμοί με τους πρόσφυγες που έφθασαν από τη Μικρά Ασία στις περιοχές Κορδίας, Ανάληψη, Νικηταρά (Ανατολική παραλία), Αγίου Ιωάννη και Πλεύνας.

Το ρυμοτομικό όμως σχέδιο του 1905 σε συνδυασμό με τα σχέδια των προσφυγικών συνοικισμών (Κορδίας, Ανάληψη, Νικηταρά, Αγίου Ιωάννη και Πλεύνας) φυσικά δεν επαρκούσε για να οργανωθεί σε ορθή πολεοδομική βάση η πόλη της Καλαμάτας, η

¹³ Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας, Ε.Π.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ Νομαρχία Μεσσηνίας 1985-1988

οποία είχε επεκταθεί και συμπεριελάμβανε τους συνοικισμούς Ράχη, Μπιτζανέικα, Αγία Τριάδα, Πλεύνα, Νέος Κόσμος, Ακοβίτικα, Αβραμιού, Πλάκες, Αγία Παρασκευή.

Άγιος Σίδηρης, Άγιος Κωνσταντίνος, Παναγίτσα, Αγιάνα, Καλύβια και Πέταλο.

Με το θεσμικό πλαίσιο 947/79 και το μεταγενέστερο αυτού νόμο 1337/83 δίδεται το έναυσμα για την εκπόνηση νέων πολεοδομικών και ρυθμιστικών σχεδίων. Η πόλη της Καλαμάτας πρωτοπορεί στην κατεύθυνση αυτή και το έτος 1986 μετά από ενδελεχή μελέτη της πόλης αλλά και της ευρύτερης περιοχής που περιλαμβάνει τους προσφυγικούς συνοικισμούς, οικισμούς προ 1923 και τις υπάρχουσες οικιστικές περιοχές με αυθαίρετη δόμηση αποκτά το 1986 το πρώτο εγκεκριμένο

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο με την υπ' αριθμόν 27549/934 απόφαση υπουργού ΠΕΧΩΔΕ που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 281/10 – 4 - 1986. Με το εγκεκριμένο αυτό γενικό πολεοδομικό σχέδιο μπαίνουν τα θεμέλια πολεοδομικής οργάνωσης της πόλης της Καλαμάτας. Καλύπτει έκταση 5.500 στρεμμάτων και περιλαμβάνει όλες τις πυκνοδομημένες αλλά και αραιοδομημένες εκτάσεις της πόλης. Οι αρχές και οι στόχοι στους οποίους βασίστηκε η συγκεκριμένη μελέτη είναι: ένταξη όλων των αυθαιρέτων κατοικιών (το σχέδιο πόλης είχε γίνει το 1905) απόκτηση της απαραίτητης για τους κατοίκους της πόλης κοινωνικοποιημένης γης,

ώστε να υπάρχει η δυνατότητα σταδιακής δημιουργίας του απαιτούμενου (από τα standards ποιότητας ζωής) κοινωνικού εξοπλισμού δημιουργία αυτοδύναμων βιώσιμων πολεοδομικών μονάδων (συνοικιών) βελτίωση της δομής της πόλης και της μικροδομής των περιοχών κατοικίας (σ.δ. ύψος, ενιαίοι ακάλυπτοι, πλατείες, πεζοδρομήσεις κλπ.) ελάχιστη χρησιμοποίηση του όπλου των απαλλοτριώσεων με δεδομένη και την αστρονομική τιμή στη πόλη

Ο σχεδιασμός στη πόλη στηρίχθηκε στο προγραμματισμό της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξής της, που είχε πάντα το πρώτο λόγο: με στόχο τη σταδιακή πραγματοποίηση όσων ορίζει το Γ.Π.Σ. με αλληλεπάλληλες διορθώσεις πορείας – συμπληρώσεις - προσαρμογές με βάση τις νέες δυσκολίες ιδιαίτερη προσπάθεια για την κατά προτεραιότητα ανάπτυξη των υποβαθμισμένων και παραμελημένων περιοχών.

4.4 Ιστορική Εξέλιξη Της Καλαμάτας Από Πολεοδομική Οπτική Γωνία

Η Καλαμάτα μετά το 1821 είχε ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται με γρήγορο ρυθμό. Από εκείνη την εποχή φαινόταν ότι θα γινόταν από μια μικρή πόλη ένα επαρχιακό κέντρο. Η δημογραφική της αύξηση καθώς και η οικοδόμηση του κέντρου της ήταν σημάδια αυτής της σημαντικής ανάπτυξης. Τα τοπικά προϊόντα της Καλαμάτας αρχίζουν να έχουν μεγάλη ζήτηση με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη παραγωγής και εξαγωγής τους από το λιμάνι της. Αυτό την καθιστά πολύ σημαντική οικονομικά. Η Καλαμάτα έγινε πόλος έλξης για πολλούς ανθρώπους καθώς και πρόσφυγες λόγω της οικονομικής της άνθισης γιατί αυξήθηκαν οι θέσεις εργασίας. Έτσι έχουμε την δημιουργία προσφυγικών συνοικισμών από τα μεταναστευτικά ρεύματα τα οποία προέρχονταν από πολλά σημεία της Ελλάδας. Η οικονομική της κατάσταση της εξασφάλισε την θέση μιας από τις πιο σημαντικές επαρχιακές πόλεις. Έτσι αποκτά και το πρώτο σχέδιο πόλης μόλις το 1905. Βάση λοιπόν αυτού του σχεδίου η Καλαμάτα έχει ως φυσικά όριά της το Κάστρο, τον ποταμό Νέδοντα, το λιμάνι και την περιοχή του Ακρίτα. Κάποιες από αυτές τις περιοχές γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη κυρίως όμως το κέντρο της, λόγω του σιδηροδρομικού σταθμού το 1990 περίπου, όπου ήταν η είσοδος της πόλης, η οποία εισάγει από τα δυτικά στην Καλαμάτα. Η περιοχή του λιμανιού απέκτησε πολεοδομικό χαρακτήρα στα μέσα του 19ου αιώνα και συνδέεται με το κέντρο της πόλης μέσω τροχιοδρόμου. Αργότερα έχουμε την δημιουργία τριών προσφυγικών συνοικισμών στην περιοχή του λιμανιού (Αναλήψεως, Κορδία, Νικηταρά) όπου θα αποτελέσουν μια νέα επέκταση της πόλης δυτικά και αργότερα ανατολικά κατά μήκος της παραλίας της Καλαμάτας. Στην Καλαμάτα υπήρχαν περιοχές που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου και μετά από αυτόν. Αυτές οι περιοχές ονομάστηκαν προσφυγικές λόγω των κατοίκων τους. Τέτοιες περιοχές είναι:

Οι παλιοί περιφερειακοί πυρήνες (χωριά).¹⁴ Εδώ ανήκουν οι περιοχές Ακοβίτικα-Φραγκοπήγαδο-Αβραμιού-Καλύβια-Πέταλο-Αγ.Άννα-Αγ.Παρασκευή καθώς και ο συνοικισμός Φαραί (Γιαννιτσάνικα). Βρίσκονται γύρω από τον βασικό δρόμο ο οποίος τέμνει κάθετα την πόλη από Δύση προς Ανατολή στην οδό Αθηνών και οδό προς Μάνη.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί. Οι συνοικισμοί αυτοί είναι συνολικά οχτώ. Αγ. Τριάδα-Πλεύνα-Κορδίας-Φυτειά-Αγ.Κωνσταντίνος-Νικηταράς-Αναλήψεως-Αγ Ιωάννου Ράχης. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών ήρθαν από γύρω περιοχές κυρίως και παρουσιάζουν όλα τα χαρακτηριστικά της ανεξέλεγκτης δόμησης που κατοικούνται από τάξεις χαμηλού οικονομικού εισοδήματος. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της περιοχής της Ράχης.

Οι Εργατικές Κατοικίες. Αποτελούν δύο πυρήνες της περιμέτρου της πόλης. Ο ένας βρίσκεται δυτικά της Πλεύνας και βόρεια της οδού Αθηνών και ο άλλος νότια του Στρατοπέδου, στην οδό Λακωνικής. Είναι κι αυτές όπως και παραπάνω περιοχές εκτός του σχεδίου πόλης του 1905.

Η αναφορά στα παραπάνω έχει ως σκοπό να δώσει μια γενική εικόνα της Καλαμάτας από την αρχή σχεδόν της δημιουργίας της. Μέσα από την ιστορική αυτή αναδρομή φαίνεται καθαρά η ύπαρξη των μειονεκτικών περιοχών της όπου εμείς αναφέρουμε ως υποβαθμισμένες. Άξιο λόγου είναι να αναφερθεί ότι οι περιοχές είναι οι ίδιες ακόμα και σήμερα. Στην ιστορική εξέλιξη της Καλαμάτας αναφέρονται ως προσφυγικές.

---

¹⁴ Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας, Ε.Π.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ Νομαρχία Μεσσηνίας 1985-1988

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

5.1 Γενικά για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Καλαμάτας

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Καλαμάτας¹⁰ αποτελεί το βασικό εργαλείο σχεδιασμού και υλοποίησης της αναπτυξιακής στρατηγικής του Δήμου. Στις προτεραιότητες που θέτει το πρόγραμμα αντανακλάται η βούληση και το όραμα της Δημοτικής Αρχής καθώς και οι προτεραιότητες που αυτή θέτει για τη χρονική περίοδο 2012- 2014.

Κύριος στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος αποτελεί ο προσδιορισμός αφενός των κύριων αξόνων οι οποίοι θα αποτελέσουν τη βάση για την διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής του Δήμου την περίοδο 2012 – 2014 και αφετέρου, αποτελεί ένα πρόγραμμα για τη βελτίωση της υφιστάμενης λειτουργίας των δημοτικών υπηρεσιών και των Νομικών προσώπων που εποπτεύονται από το Δήμο.

5.2 Βασικές Αρχές Επιχειρησιακού Προγράμματος

- Δυσμενή οικονομική συγκυρία που βιώνει η χώρα
- Προώθηση της τοπικής παραγωγής και υπηρεσιών με ταυτόχρονη μέριμνα για την αειφορία των φυσικών πόρων - επιδίωξη βιώσιμης ανάπτυξης
- Επιδίωξη για κοινωνική ισορροπία και κοινωνική συνοχή -Ανάπτυξη δικτύων αλληλεγγύης
- Αξιοποίηση - ενίσχυση - υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση απασχολησιμότητας – επιχειρηματικότητας - βελτίωση της ποιότητας ζωής

- Ανάγκη για ισόρροπη οικιστική ανάπτυξη με στόχο την σταδιακή αποκατάσταση την σχέση αστικών κέντρων και υπαίθρου
- Ανάγκη για ισόρροπη ανάπτυξη παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών υγείας - παιδείας στις διάφορες περιοχές του Δήμου
- Ανάδειξη πολιτισμού ως ενός σημαντικού προς αξιοποίηση κεφαλαίου
- Αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών και δημιουργία νέων (υποδομών - δικτύων κ.α)
- Προώθηση τουριστικών δραστηριοτήτων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Δημιουργία και ανάπτυξη συνεργασιών σε τοπικό – διαδημοτικό - περιφερειακό - εθνικό και διακρατικό επίπεδο

5.3 Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Καλαμάτας

Το εν λόγω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε τέσσερις (4) Άξονες Προτεραιότητας και σε επιμέρους Μέτρα και στόχους που παρουσιάζονται παρακάτω:

Άξονας 1: Διαχείριση περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής.
Περιλαμβάνει τα εξής μέτρα :

- Μέτρο 1.1.: Ανάδειξη αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Μέτρο 1.2 : Διαχείριση στερεών αποβλήτων
- Μέτρο 1.3 : Διαχείριση υδάτινων πόρων, συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού
- Μέτρο 1.4: Αστικές αναπλάσεις – Οικιστική Ανάπτυξη

- Μέτρο 1.5: Αναβάθμιση της λειτουργικότητας της πόλης
- Μέτρο 1.6: Βελτίωση τεχνικών και κοινωνικών υποδομών
- Μέτρο 1.7: Αποκατάσταση και προστασία περιβάλλοντος πυρόπληκτων
- Μέτρο 1.8: Εφαρμογή πολιτικών ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον
- Μέτρο 1.9: Υποδομές προσπελασιμότητας

Άξονας 2: Κοινωνική και Πολιτιστική Ανάπτυξη Περιλαμβάνει τα εξής μέτρα :

- Μέτρο 2.1.: Ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών απασχόλησης και στήριξης πολιτικών κοινωνικής φροντίδας
- Μέτρο 2.2: Υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικά ομάδων – Κοινωνική Αλληλεγγύη
- Μέτρο 2.3: Εκπαίδευση – Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού
- Μέτρο 2.4: Υποδομές και δράσεις πολιτιστικών εκδηλώσεων
- Μέτρο 2.5: Υποδομές χώρων άθλησης και υλοποίηση αθλητικών εκδηλώσεων

Άξονας 3: Ενίσχυση Τοπικής Οικονομίας και Απασχόληση Περιλαμβάνει τα εξής μέτρα :

- Μέτρο 3.1: Αξιοποίηση ζώνης λιμένα και παράκτιας ζώνης
- Μέτρο 3.2: Υποδομές ΒΙΟΠΑ / Δυτικό Εμπορικό Κέντρο (ΔΕΚ)
- Μέτρο 3.3: Δημοτική Επιχειρηματικότητα
- Μέτρο 3.4: Προώθηση τουριστικής ανάπτυξης
- Μέτρο 3.5: Ενίσχυση Κοινωνικής Οικονομίας
- Μέτρο 3.6: Υποδομές στήριξης αγροτικής ανάπτυξης
- Μέτρο 3.7: Αναζωογόνηση πυρόπληκτων περιοχών
- Μέτρο 3.8: Ανάπτυξη ψηφιακών τηλεπικοινωνιακών υποδομών
- Μέτρο 3.9: Τοπική επιχειρηματικότητα και Ενίσχυση απασχόλησης

Αξονας 4: Βελτίωση¹⁵ Διοικητικής Ικανότητας Δήμου Περιλαμβάνει

τα εξής μέτρα :

- Μέτρο 4.1: Ανασχεδιασμός διαδικασιών εξυπηρέτησης πολιτών
- Μέτρο 4.2: Μετεγκατάσταση και υποδομές σύγχρονης λειτουργίας υπηρεσιών του Δήμου
- Μέτρο 4.3: Διαδικασίες βελτίωσης σχέσης του Δήμου με τους πολίτες
- Μέτρο 4.4: Αναδιοργάνωση υπηρεσιών Δήμου
- Μέτρο 4.5: Ανάπτυξη συνεργασιών για την υλοποίηση κοινών δράσεων
- Μέτρο 4.6: Πολιτική προστασία
- Μέτρο 4.7: Νομικά Πρόσωπα Δήμου
- Μέτρο 4.8: Υπηρεσιακή Λειτουργία Δήμου

Η νέα όψη της Κεντρικής Πλατείας του Δήμου Καλαμάτας

¹⁵ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμάτας 2012 –2014 Α' Φάση-Στρατηγικός Σχεδιασμός
Σελ. 540-541

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΡΕΥΝΑ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

6.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μορφή συνέντευξης και όχι ερωτηματολογίου σε υπαλλήλους του Δήμου Καλαμάτας, από διαφορετικές υπηρεσίες. Η έρευνα έγινε στα πλαίσια του θέματος της εργασίας η οποία πραγματοποιήθηκε την 14^η, 15^η και 16^η Μαΐου 2013. Δεν ήταν δυνατή η συλλογή πληροφοριών από την Στατιστική Υπηρεσία του Δήμου για συγκεκριμένες περιοχές αλλά τα δεδομένα αναφέρονταν στον Δήμο Καλαμάτας στο σύνολό του και όχι στις συγκεκριμένες περιοχές που θα παρουσιάζονταν στην εργασία αυτή. Κατά την διάρκεια συλλογής στοιχείων για την σύνταξη της εργασίας αυτής έγινε μια προσπάθεια να γίνει η προσέγγιση κοινωνικά στις αναφερόμενες περιοχές. Δεν ήταν δυνατή η συλλογή στοιχείων από την Διεύθυνση Πρόνοιας διότι δεν υπήρχαν καθόλου στατιστικά στοιχεία που να αναφέρουν την κοινωνική υποβάθμιση των μειονεκτικών περιοχών. Τέλος μετά από συζήτηση με έναν υπάλληλο της Διεύθυνσης Προγραμματισμού, το θέμα προσεγγίστηκε πολεοδομικά. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία για την πολεοδομική συγκρότηση της Καλαμάτας, καθώς και αρκετά για τις μειονεκτικές περιοχές που αναφέρονται στην εργασία αυτή.

6.2 Αποτελέσματα της έρευνας

Στην έρευνα αυτή θα αναφερθούν αρκετά στοιχεία και πληροφορίες από τις συνομιλίες με τους υπαλλήλους της κάθε υπηρεσίας. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των υπαλλήλων, ο Δήμος Καλαμάτας είχε στην διάθεσή του αρκετά χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν άλλοτε για την ανάπτυξη και άλλοτε για εφαρμογή καινοτόμων ιδεών για την ανάδειξη του Δήμου. Οι χρηματοδοτήσεις προέρχονταν από τα εξής προγράμματα: ΕΣΠΑ 2007-2013, Γ' ΚΠΣ, ΘΗΣΕΑΣ, ΣΑΤΑ, Ευρωπαϊκές Χρηματοδοτήσεις.

Από αυτές τις χρηματοδοτήσεις, δεν έγιναν ολοκληρωμένες αναπτυξιακές δράσεις σε όλες τις υποβαθμισμένες περιοχές του Δήμου, αλλά πολλά μικρά έργα για την άμεση κάλυψη κάποιων αναγκών ή ελλείψεων όπως ο προαύλιος χώρος εκκλησιών, δρόμοι, καθώς και ανακαίνιση κοινόχρηστων χώρων σύμφωνα με τον υπάλληλο της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου. Εκτός από την περιοχή της Ράχης, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, όπου ο Δήμος έχει συντάξει μελέτη και επιχειρησιακό σχέδιο για την αναβάθμιση της περιοχής σε όλα τα επίπεδα (μόρφωση, εργασία, εκπαίδευση κλπ). Μετά από συνομιλία με την υπάλληλο από την Υπηρεσία Προγραμματισμού, αναλύεται η ολοκληρωμένη παρέμβαση της περιοχής της Ράχης με το Γ' ΚΠΣ, καθώς και τους λόγους μη ολοκλήρωσής της όπως αναφέρονται πιο πάνω. Στην ερώτηση αν έχουν χρησιμοποιηθεί ορθά τα εργαλεία χρηματοδότησης από τον Δήμο, αναφέρεται ότι όλα είναι θέμα επιλογών, αναλύοντας ότι η κάθε δημοτική αρχή επιλέγει πως θα παρέμβει αναπτυξιακά, επιλέγει τις κατευθύνσεις ανάπτυξης και τον τρόπο που επενδύει για την ανάπτυξη του Δήμου. Μετά από έρευνα σχετικά με τα διαδεδομένα προγράμματα ανάπτυξης στους Δήμους της Ελλάδος, που αφορούν την αστική ανάπλαση και ανάπτυξή τους, τα Επιχειρησιακά Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπλασης ήταν αυτά που έχουν χρησιμοποιηθεί από τους περισσότερους Δήμους. Η Καλαμάτα όπως και οι Δήμοι Ναυπλίου, Κορίνθου, Σπάρτης, Άργους, Μεσσήνης, Τρίπολης έχουν καταθέσει Επιχειρησιακό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης σε περιοχές μειονεκτικές, με στόχο την ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αυτές. Βέβαια δεν εγκρίθηκαν όλα τα Επιχειρησιακά Σχέδια που υπεβλήθησαν από τους Δήμους ενώ πολλά από αυτά βρίσκονται σε στάδιο συντονισμού ή αναβολής. Φαίνεται λοιπόν ότι γίνεται μεγάλη προσπάθεια για την ανάπτυξη των προβληματικών περιοχών των Δήμων, μέσω αυτών των προγραμμάτων. Μια εξίσου

καλή προσπάθεια μέσω Επιχειρησιακού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης έχει γίνει και από τον Δήμο Λουτρακίου- Περαχώρας.

Όσον αφορά τον διευρυμένο Δήμο Καλαμάτας, και τις δημοτικές ενότητες τις οποίες περιλαμβάνει, έγινε συζήτηση με υπάλληλο του Δήμου ο οποίος είναι Πολιτικός Μηχανικός στην Υπηρεσία της Πολεοδομίας και παρέθεσε στοιχεία για τις δημοτικές ενότητες που συνενώθηκαν με τον Δήμο Καλαμάτας. Τα χρηματοδοτικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν ορθά και κάλυψαν πάρα πολλές από τις ανάγκες τους, χρησιμοποιώντας Ευρωπαϊκά προγράμματα, όπου η ανάθεση γινόταν με δημοπράτηση, και υπήρχε διαφανής έλεγχος εργασιών και 100% κάλυψη των αναγκών. Βέβαια τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να είναι πιο ενθαρρυντικά , αλλά λόγω μη συνεννόησης της Διαχειριστικής Αρχής και των εκάστοτε Υπουργείων κολλούσαν πολλά έργα. Φαίνεται έντονα λοιπόν, ότι οι λόγοι μη ολοκλήρωσης ορισμένων έργων ανάπτυξης δεν είναι μόνο η έλλειψη χρηματοδοτήσεων, αλλά υπηρεσιακές δυσκολίες στην συνεργασία και καθυστερήσεις στα χρονοδιαγράμματα των δήμων. Όσον αφορά την ανάπτυξη κοινωνικού περιεχομένου, δεν έγινε καμία παρέμβαση, αφήνοντας τους τομείς της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και του ενδογενούς δυναμικού χωρίς καμία παρέμβαση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές για την λειτουργία Παιδικού Σταθμού ή Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης, όπως επίσης δίχως τα απαραίτητα προγράμματα για την ενίσχυση και τόνωση των δεικτών του Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα

Στα πλαίσια της πτυχιακής αυτής εργασίας, μετά από έρευνα σε διάφορες υπηρεσίες του Δήμου Καλαμάτας, μπορεί να αναφερθεί ότι με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης, μπορεί να επιτευχθεί σωστή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε περιοχές προβληματικές. Κι αυτό γιατί οι περιοχές αυτές χρήζουν ολοκληρωμένης παρέμβασης (κοινωνικής, οδικής, βιοτικού επιπέδου, πρασίνου, εκπαίδευσης κλπ), που μόνο με τέτοιου είδους παρεμβάσεις μπορεί να επιτευχθεί η ανάπτυξή τους και η αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Είναι πολλές οι περιοχές αυτές στον Δήμο Καλαμάτας, αλλά όπως διαπιστώθηκε στην εργασία αυτή, μόνο σε μία υλοποιήθηκε Ολοκληρωμένο Επιχειρησιακό Σχέδιο με στόχο την αναβάθμισή της. Θα ήταν εξαιρετικά ωφέλιμο για μια πόλη σαν την Καλαμάτα με τόση ομορφιά, να μπορούσε η Δημοτική Αρχή με διάφορα εργαλεία που πιθανόν έχει στην διάθεσή της, να παρέμβει και σε άλλες περιοχές. Οι υπηρεσίες του Δήμου έχουν αναλάβει ένα σημαντικό έργο, το οποίο θα πρέπει να υλοποιήσουν άμεσα με επιτυχία. Δυστυχώς όλα είναι θέμα επιλογών της εκάστοτε Δημοτικής Αρχής, πως θα υλοποιηθούν ορισμένες δράσεις και σε ποια περιοχή. Στην Καλαμάτα έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη του κέντρου, ενώ κάποιες περιοχές, οι οποίες βρίσκονται δίπλα σχεδόν από το κέντρο, βρίσκονται σε κακή κατάσταση. Έλλειψη πεζοδρομίων, στενότητα δρόμων, απουσία πρασίνου, είναι μερικά από τα προβλήματα αυτών των περιοχών. Δεν υπάρχει μέριμνα από την πλευρά της Δημοτικής Αρχής για τα προάστια της πόλης, δεν γίνεται καμία σχεδόν προσπάθεια αναβάθμισης των περιοχών αυτών. Ο Δήμος σίγουρα με τόσα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία διέθετε και διαθέτει θα μπορούσε να είχε φροντίσει κι αυτές τις περιοχές, διότι είναι κομμάτι του. Άλλωστε οι τοπικές αρχές είναι αυτές που μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση της συνεργασίας της κοινωνίας για την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης. Η διοίκηση του Δήμου, δεν μπορεί να είναι μόνο στην ανταπόκριση και διαχείριση των πάγιων δημοτικών υπηρεσιών, αλλά να φροντίζει και για τις τοπικές υποθέσεις

γενικότερα. Με το Επιχειρησιακό Σχέδιο ενός Δήμου λοιπόν, επισημαίνεται η συμβολή που μπορούν να έχουν στην ανάπτυξη ενός Δήμου :

- Οι Κεντρικοί φορείς, η Περιφέρεια, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
- Οι Τοπικοί φορείς

Επομένως το Επιχειρησιακό Σχέδιο μπορεί να εντοπίζει δραστηριότητες που ανήκουν στην δικαιοδοσία άλλων φορέων, και να προωθεί την συνεργασία των φορέων αυτών από τον Δήμο.

Ο Επιχειρησιακός Σχεδιασμός αναβαθμίζει το επίπεδο στην συνεργασία των δημόσιων φορέων με τις τοπικές επιχειρήσεις, αφού ενισχύεται η προώθηση της δικτύωσης του Δήμου και αξιοποιούνται οι θεσμοί συνεργασίας. Έτσι έχουμε και τις διαδημοτικές συνεργασίες, και τις επιχορηγήσεις προγραμμάτων.

Προτάσεις

- Ανάγκη για ενίσχυση των προγραμμάτων στήριξης των προβληματικών περιοχών με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης. Αυτό θα βοηθήσει την εξομάλυνση των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στις μειονεκτικές περιοχές με τις υπόλοιπες περιοχές του Δήμου και θα βελτιώσει γενικότερα την εικόνα του και την ποιότητα ζωής των κατοίκων του.
- Συνεργασία του Δήμου, με άλλες υπηρεσίες, για την επιτυχή συνεννόηση και αποφυγή προβλημάτων καθυστέρησης της υλοποίησης των έργων και δράσεων. Έτσι η υλοποίηση των έργων θα γίνεται μέσα στα χρονικά πλαίσια των χρονοδιαγραμμάτων τους με επιτυχία και αποτελεσματικότητα.

- Ανάγκη για αυτοματοποίηση και υποστήριξη της επικοινωνίας των υπηρεσιών του Δήμου με τις υπηρεσίες της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των πληροφοριακών συστημάτων, για την αποφυγή καθυστερήσεων στα χρονοδιαγράμματα των υλοποιούμενων έργων και την ομαλή πορεία τους. Άλλωστε θα επιτευχθεί η γενικότερη εύρυθμη λειτουργία στην διαχείριση τοπικών αλλά και περιφερειακών ζητημάτων.
- Δημιουργία ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στα οποία θα μετέχουν όλοι οι υπάλληλοι του Δήμου, με στόχο την εκπαίδευσή τους στα μηχανογραφημένα πληροφοριακά συστήματα, για την καλύτερη και εύρυθμη λειτουργία του Δήμου.
- Αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του Δήμου, για την επίτευξη της καλύτερης λειτουργίας του. Αποφυγή καθυστερήσεων στον έλεγχο και τις διαδικασίες παρακολούθησης των υλοποιούμενων έργων.
- Ανάγκη υιοθέτησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και κατάργηση των μεμονωμένων δράσεων-έργων. Έτσι οι παρεμβάσεις θα είναι ολοκληρωμένες και θα μεριμνούν για όλους τους τομείς ανάπτυξης και όχι για μεμονωμένες περιπτώσεις.
- Ενίσχυση της συνεννόησης με άλλους Δήμους, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα ίδια επενδυτικά προγράμματα και ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων. Αυτό θα ωφελήσει τους Δήμους για την αποφυγή ενδεχομένων προβλημάτων, που ίσως είχε ένας άλλος δήμος, τα οποία θα διαχειριστούν με περισσότερη ωριμότητα ενισχύοντας την ομαλή λειτουργία τους.
- Συνεχής αναζήτηση λειτουργικών προγραμμάτων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν βοήθεια για την υλοποίηση και περάτωση ορισμένων έργων. Σχεδόν κάθε περίοδο, χρηματοδοτούνται καινούργια προγράμματα, τα οποία

γίνονται γνωστά σε όλους τους αρμόδιους φορείς. Δεν είναι όμως όλα τα προγράμματα για όλους. Πρέπει να επιλέγει ο κάθε Δήμος αυτό που μπορεί να διαχειριστεί σωστά και με επιτυχία.

- Ανάγκη ενεργούς συμμετοχής των πολιτών του Δήμου, σε θέματα που τους αφορούν άμεσα, δίνοντας τους την ευκαιρία να παραθέσουν κάποια ζητήματα για την εύρυθμη λειτουργία του Δήμου. Αυτή η συμμετοχή, ενισχύει την δημοκρατικότητα που χαρακτηρίζει τους δήμους και την εμπιστοσύνη των πολιτών στην Δημοτική αρχή.
- Έμφαση στην δημιουργία, ανάπτυξη και υλοποίηση καινοτόμων ιδεών για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην πόλη. Το Πράσινο Ταμείο των Δήμων, το οποίο χρηματοδοτείται ευρωπαϊκά αλλά και από τους ίδιους πόρους του Δήμου, χρησιμοποιείται για καινοτόμες ιδέες παρέμβασης στους δήμους. π.χ οι εσωτερικοί κάδοι εδάφους στον Δήμο Καλαμάτας.
- Έμφαση στην εκπαίδευση και κατάρτιση των πολιτών στην τεχνογνωσία της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας, έτσι ώστε να υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό, καταρτισμένο σε θέματα Τεχνολογιών και Επικοινωνιών, μιας και στην Τ.Α. υπάρχουν πολλά προβλήματα λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας.
- Προώθηση της συνεργασίας των Δήμων με επιστημονικά κέντρα και πανεπιστήμια, για την υλοποίηση καινοτόμων δράσεων μέσω μελετών. Η συνεργασία μόνο ωφέλιμη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, μιας και μέσω εμπειριστατωμένων μελετών οι υλοποιήσεις των δράσεων θα έχουν μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχίας και αποτελεσματικότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελίδης Μ .(2000), « Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη ανάπτυξη», Εκδ. Συμμετρία, Αθήνα
2. Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος / Μαν. Σ. Χριστοφάκης, Περιφερειακός Προγραμματισμός , ISBN 960-02-1553-7, 2002, Αθήνα
3. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Καλαμάτας, Ε.Π.Α. ΥΠΕΧΩΔΕ Νομαρχία Μεσσηνίας 1985-1988
4. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμάτας 2012 –2014 Α΄ Φάση– Στρατηγικός Σχεδιασμός Σελ. 540-541
5. Παπακωνσταντίδης, Λεων., (2003), Στρατηγική Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ISBN 960-402-086-2, Αθήνα,σελ. 361
6. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου 2000-2006
7. Χριστοφάκης Μ (2004), Τοπική Ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά κέντρα Ανάπτυξης, Τόπος, Τεύχος 22-23 σελ.121-133

Διαδικτυακές Πηγές:

1. Οικονομική ανάπτυξη, ανάκτηση από: <http://el.wikipedia.org>
2. http://www.kalamata.gr/assets/deltiatypou/20121205_fasi_a.pdf.pdf
Σελ. 540-541
3. http://www.kalamata.gr/assets/deltiatypou/20121205_fasi_a.pdf.pdf
Σελ.20
4. Αειφόρος ανάπτυξη ή Βιώσιμη Ανάπτυξη, ανάκτηση από:
<http://el.wikipedia.org>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

1. Σε ποια υπηρεσία εργάζεσθε;
2. Ποιο είναι το αντικείμενο της εργασίας σας;
3. Πιστεύετε ότι ο όγκος της εργασίας σας, μπορεί να διαχειρισθεί μέσα στα πλαίσια του ωραρίου σας;
4. Ποια είναι τα εργαλεία / ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης που έχουν χρησιμοποιηθεί από τον Δήμο Καλαμάτας;
5. Αξιοποιήθηκαν σωστά τα εργαλεία αυτά από τον Δήμο;
6. Έχουν γίνει αναπτυξιακές παρεμβάσεις σε μειονεκτικές περιοχές;
7. Κατά την γνώμη σας, έχουν γίνει οι ορθές παρεμβάσεις;
8. Θα μπορούσε ο Δήμος Καλαμάτας να έχει μεριμνήσει περισσότερο γι' αυτές τις περιοχές;
9. Με ποιους τρόπους θα μπορούσε ο Δήμος να χρησιμοποιήσει τα χρηματοδοτικά προγράμματα για την μέριμνα των μειονεκτικών περιοχών;
10. Τι είδους παρεμβάσεις θα μπορούσαν να έχουν γίνει σε αυτές τις περιοχές; (οικιστικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, κλπ)
11. Σε ποιον τομέα κατά την γνώμη σας χρειάζεται να επικεντρώσει τις προσπάθειές της η Δημοτική Αρχή;